

Državne službe in Nemci pa Slovani.

Jeden c. kr. viši uradnik slovenskega pokolenja, dvorni svetnik Abram, je imenovan referentom od pravosodnega ministerstva v področju Graškega nadsodišča za Štajersko, Koroško in Kranjsko. Poleg drugih najneznatnijih malenkostij, odmerjenih Slovincem, je dalo sedaj sosebno to imenovanje nemško-liberalni in ž njo uže jako sorodni nemško-nacionalni stranki povod, da ste se skupno obrnili s pritožbami zastran tega do grofa Taaffeja, da hočeti vsaj na zunaj provzročiti celo akcijo, naperjeno proti ministerstvu, s tem pa doseči novih političkih dobičkov. Novine teh dveh strank pa razpravljajo po raznih svojih predelih, kakor da bi se osrednja vlada zopet bližala Slovanom in uklanjala vplivu Hohenwartovemu. Kdor ne živi v Avstriji in ne pozna taktike imenovanih strank, bi zares mislil, da se je kar nakrat napravil preobrat na korist takó imenovanemu „slavizovanju“, in se more le čuditi, da se isto ni še izvršilo in završilo popolnoma, da se torej mora rabiti za isto delovanje še vedno imperfektiven ali nedovršen glagol v slovanskih jezikih.

V resnici pa se tudi v tej najnovejši akciji nemške levice in v pritožbah nemških nacionalcev ponavlja moralno jako nizko in podlo političko farizejstvo, kateremu je malo jednakovrstnih v koruptnem ali skaznem javnem življenju.

Nemška levica v Avstriji je uže takó razvajena, da smatra vsako mastnejšo javno službo uže za svojo predpravico, in njej pomenja imenovanje vsakega Slovana uradnikom na količkaj važnem mestu uže slavizovanje, in dosledno razodeva ravno s tem, da ji služijo uradniška mesta poleg vsega drugega tudi v dejansko germanizovanje. Nemška levica si je pri tem popolnoma dosledna, ko združuje pri vseh svojih akcijah poleg germanizujočih gmotne in socijalne dobičke, in se razločuje ta prava kramarska stranka od nemško-nacionalne stranke sosebno v tem, da ji je germanizovanje bolj sredstvo za iste materijalne in socijalne dobičke, v tem ko so pa nemško-nacionalni stranki ti

poslednji dobički bolj sredstvo za germanizovanje. Ta razlika povišuje nemško nacionalno stranko nad nemško-liberalno, ki je pred vsem in stalno kramarska stranka. Za Slovane ste pa obe stranki v svojih ciljih jednako pomenljivi, ker pospešujeti germanizovanje obe, in se v ta namen in jedino v ta namen prav dosledno družiti za skupno delovanje.

Najnovejša tu mišljena akcija obeh strank bi bila, ko bi bile razmere drugačne, narodni enakopravnosti in s tem Slovanom ugodniše, samo lehkomišelná, takó pa je zajedno arogantna, ker prihaja s stališča, kakor da bi bili ti stranki privilegovani nasproti pravom, katera imajo tudi Slovani gledé na razne državne službe.

Arogantnost ali predrznost se kaže sosebno v pogledu na nesporno dejstvo, da nemška narodnost uživa v vsem javnem življenju in sosebno tudi v državnih službah tako prednost, kakoršno more le imeti kaka gospodovalna narodnost. Primerjati se dajo ž njo v našem cesastvu jedino še madjarska, potem v manjših razmerah poljska in italijanska narodnost, in so pri vseh teh narodnostih takó imenovane liberalne stranke, ktere imajo v javnih, torej državnih službah največi delež.

Dosedanji zgodovinski razvoj naše monarhije je provzročil, da ima nemška narodnost razmerno največ členov po raznoterih uradih in državnih službah. V prejšnjih stoletjih je nemško plemstvo zasedalo največ in najvplivnijih javnih mest; s tem plemstvom je imela tudi nemška narodnost veliko prednost. V novejši čas, ko je začelo dobivati Židovstvo več svobode, je ono poprijelo se v večih merah velike trgovine in velike obrtnije, in ker se ono pridružuje vsakodobno močnejšim, politički zmagujočim in vplivnijim narodnostim, je nemška narodnost, oziroma njena liberalna stranka, dobila v Židih, kakor na Ogerskem madjarska, veliko pomoč.

Nemški kapital se razvija in množi s pomočjo židovskega življa; vsled tega je možno nemškemu in ž njim združenemu židovskemu elementu v tej polovini

pošiljati do najviših šol več svojih otrok, nego pa tudi v občem gospodarstvu zaostalim Slovanom. Ljudij nemške in k nemštvu prištevajoče se židovske narodnosti se vsled tega dejanski kvalifikuje več za razne javne, torej tudi državne službe, nego pa ljudij slovanskega pokolenja.

Ko bi šlo po takem le zato, da bi bilo nameščeni več nemških in židovsko-nemških uradnikov, bilo bi to nekako opravičeno vsled dejstev, katera so ugodniša doslej za nemško narodnost nego za Slovane, in Slovani bi mogli jedino obžalovati, da se niso mogli pospeti gmotno in družbeno do jednako ugodnih podstav, kakor se je to posrečilo nemški narodnosti. Slovani bi take neugodnosti še vedno prenašali, ne da bi občutili kake posebne krivice iz sedanjosti, in bi stremeli sosebno za tem, da bi se povzdignili tam, kjer jih je zanemarjal njim neugodni zgodovinski razvoj.

Ali Slovanom ne more ugajati postopanje nemško-liberalne in nemško-nacionalne stranke iz popolnoma drugih vzrokov. Ti dve stranki namreč ne moreti trpeti v javnih in sosebno državnih službah niti kvalifikovanih ljudij slovanskega pokolenja; oni dve bi radi zatlačili tudi take slovanske ljudi, kateri so se sposobili popolnoma jednako za javne službe in c. k. urade, kakor členi nemške in nemško-židovske narodnosti. Tu pričenja krivica v stremljenju teh dveh strank, in tej krivici se upira še ne zatrito pravno čustvo slovanskih narodnosti.

Ti dve stranki, ako bi bili državniški modri in pravični, zadovoljili bi se z dejstvom, da ima nemška narodnost in k njej prištevajoči se židovski živelj razmerno in najbrže tudi absolutno več za javne službe kvalifikovanih členov, nego pa pojedine slovanske narodnosti posebe in v skupnosti, dasi je slovansko naseljenje tudi v tostranski polovini cesastva v veliki večini.

Ne samo nemodro, ampak naravnost in nad vse predrzno je, da nemško-liberalna in nemško-nacionalna stranka izpodmikati više službe uradnikom slovanske krvi s tem, da jim očitati manjšo sposobnost ali nedostatek kvalifikacije. S tem bijeti resnici v obraz in škudujeti dosejanemu sistemu, ki je nemški narodnosti in njenim židovskim pristašem ugoden, kakor le more biti.

Slovani so namreč po sposobnosti popolnomu jednakovrstni z Germani in Romani, in so to uže davno dokazali z dejstvi na raznih poljih in v znanstvu ter v umetnosti raznih strok. Po šolah pa se sposobljajo na podstavi jedne in iste organizacije šolstva, kakor Nemci in Židje sami, večina vseučilišč in velikih šol je v Avstriji nemška; v teh šolah se mnogo slovanskega dijaštva izobraža in kvalifikuje vspešno z nemškimi in židovskimi dijaki, in velike šole, kakor v Pragi, Krakovu in Levovu, so pa ustrojene jednako, kakor nem-

ške na Dunaju, v Pragi, Gradcu, Innsbrucku in v Črnovcih. Veče modrosti tudi nemška in židovska mladina ne zajemlje iz teh najviših avstrijskih učilišč, nego slovanska, katere velik del sedi in posluša poleg te nemške in židovske mladine na istih šolskih klopeh jednih in istih učilišč. Po izžoianju so na razpolaganje slovanskim kvalifikovanim izobražencem isti literarni viri kakor nemškimi in židovskimi. Iz tega sledi, da so slovanski izobraženci z nemškimi in židovskimi jednakovrstni.

Razločujejo se od poslednjih dveh jedino v tem, da poznajo tudi svoj materni in s tem več ali manj tudi drugih slovanskih jezikov.

Ako je možno govoriti torej o nejednaki kvalifikaciji, odnaša se ona k jezikovnemu znanju, in tega znanja je pri nemških in nemško-židovskih naobraženih manj. Ta minus pa nikakor ne more dajati nemškimi in nemško-židovskim omikancem kakih predprav, in bi bilo, dokler velja ustavna narodna enakopravnost v Avstriji, trditi ravno nasprotno, namreč, da ravno nemški in nemško-židovski omikanci nimajo v smislu naše sedaj veljavne ustave potrebne kvalifikacije, ako stremé za službami med slovanskim naseljenjem in se posebe ne sposobijo in kvalifikujejo za take službe.

Nemško-liberalna in nemško-nacionalna stranka razumeti kvalifikacijo, kakor se vidi, v svojem svojstvenem smislu, namreč v smislu, da za dosezanje državnih služb med slovanskim naseljenjem bi ne bilo potreba znati slovanskih jezikov. Vidi pa se tudi pri takih nazorih teh dveh strank, da ste dosledni tudi na to stran, ko obe delujeta za germanizovanje, in to nedopušča kvalifikacije z znanjem slovanskih jezikov; zato pa jima je na poti ne le vsak slovanski uradnik, ampak celó vsak nemški uradnik, ki pa si je s posebnim trudom pridobil tudi znanje kakega slovanskega jezika.

Osrednja vlada, kateri je izvrševati pojedine ustavne člene, torej tudi osnovni člen o narodni enakopravnosti, pa ne more in ne sme prisvajati si nazorov nemško-liberalne in nemško-nacionalne stranke. Ko bi se ravnala po težnjah teh dveh strank, prezirala bi ustavo, in ti dve stranki, ko se upirata imenovanju uradnikov s kvalifikacijo znanja slovanskih jezikov, zahtevati toliko, kakor da naj bi se rušila ustava.

Slovani pa se bodo upirali takemu tolmačenju ustave, dokler bodé veljal njen narodnostni in jezikovni člen XIX.

V ostalem pa ste dali nemška levica in nemška nacionalna stranka ravno sedaj poseben povod slovanskim zastopnikom, da bi oni nekoliko поблиže pogledali v statistiko uradnikov raznih državnih služb.

Grof Taaffe je prilično rekel v državnem zboru, da je bolje, ako se plemiči sposobljajo za razne državne službe, nego pa da bi posedali pri kartah ter zapravljali čas. S tem je opravičeval dejstvo, da so

plemiči nameščeni po raznih, posebnih političkih uradih. Tega dejstva ni tajil torej ne grof Taaffe, in ga ne more tajiti nikdo. Nemško plemstvo je v najviših službah v diplomaciji in v obci politiki. To opazamo pri načelnikih raznih ministerstev, namestništev, okrajnih glavarstev, itd. Plemstvo je tudi pri raznih podrejenih organih, in to plemstvo je ali nemškega pokolenja ali pa vsaj nemškega mišljenja.

Razni nemški viši in nižji uradniki se nahajajo po raznih državnih službah ne samo v centralnih, ampak tudi deželnih uradih ne samo nemških dežel, ampak tudi pokrajin s slovanskim naseljenjem.

Ako bi se ozrli na šole, pokazalo bi se, koliko je nemških vodij in šolskih nadzornikov na srednjih šolah, koliko nemških profesorjev v obče na nemških vseučiliših in velikih šolah, katere so namenjene tudi slovanskim narodom.

Ko bi le poprečno gledali na število častnikov v c. in kr. armadi in c. in kr. mornarici, zapazili bi, da uživa nemška narodnost take ugodnosti, kakor si jih more le želeti. Tu bi bilo hvaležno gradivo, da bi slovanski zastopniki pregledali razne šematizme, pa statistično dokazali nemško-liberalni in nemško-nacijonalni stranki, v kakih razmerah so nameščeni častniki nemške in slovanskih narodnostij. Tu ne gre za to, od kod da prihajajo take razmere, ampak za dokaz predrznosti in nenasitljivosti nemške liberalne in ž njo soglasujoče nemško-nacijonalne stranke. V obče je poprek, brez natanke statistike, konstatovati, da nemška narodnost je zastopana po vseh državnih uradih in v c. in kr. armadi in c. in kr. mornarici najugodniše. Členi nemške narodnosti niso samo po številu, ampak tudi po kakovosti ali stopinjah služeb na ugodnem, takó da bi morale biti nemške stranke popolnoma zadovoljne. Slovanski zastopniki bi utegnili, in to prav po potrebnem, kedaj odgovoriti nemško-liberalni in nemško-nacijonalni

stranki s statističnimi dokazi o številu nemških in slovanskih uradnikov, nameščenih po raznih državnih službah in o številu častnikov v c. in kr. armadi, potem posebej o številu viših uradnikov in častnikov nemškega in slovanskega pokolenja. Jedino s takimi dokazi bi konstatovali, kakó krivično je postopanje nemško-liberalne in nemško-nacijonalne stranke nasproti slovanskim narodnostim, ki sestavljajo absolutno večino cislitavske polovine cesarstva. To poglavje je jedno najžalostnejših za avstrijske slovanske narode. To, kar bi se umelo samo po sebi, da bi se nameščali za slovanske narodnosti slovanski uradniki, doseza se pa le polagoma po največjih naporih, in ako se zgodi kaj takega, razsaja nemška levica in nemško-nacijonalna stranka, pači na zunaj javno mnenje s ponavljanimi lažmi o „slavizovanju“ sedaj te, sedaj one dežele. Razvidno je tudi iz tega, s kakimi strankami se je boriti slovanskim narodnostim, in zastopniki teh narodov se še vedno tresejo, da bi odločilni krogi prištevali še na dalje te stranke.

Soditi bi bilo, da državniki razumejo vendar toliko interese države in narodov, da bi bil tak strah brezpotreben; sicer pa je dolžnost slovanskih zastopnikov, prvič, da se ne bojé terorizma protiuustavnih germanizujočih strank, drugič, da nikdar in pod nobenim vslovjem ne podpirajo takih vlad, kateri bi se same uklanjale takemu terorizmu protiuustavnih strank, in tretjič, da pozitivno dokazujejo in označujejo razmere, kakoršne so, ter da ne dopuščajo, da bi hinavstvo teroristov še nadalje toržestvovalo na škodo narodov in države. Taktika nemško-liberalne in nemško-nacijonalne stranke v posebnem slučaju imenovanja uradnika slovenske krvi izzivlja slovanske zastopnike, da spregovoré s statističnimi podatki o narodnosti uradnikov po raznih državnih službah; to bode najprimeriši odgovor germanizujočima, tu označenima strankama.

O k r i t i k i d r. M a h n i č a.

III. K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

d) *Gledé na bogosluženje, specijalno liturgijo ali mašo.*

γ) *Liturgija rimske cerkve.*

(Dalje).

Često navedeni Liber pontificalis navaja v življenju svet. Gelazija, da je zložil himne po načinu blaženega Ambrozija, razun teh pa tudi Sacramentorum praefationes s previdnim izražanjem¹⁾. Marzeljski svečenik Gennadius, sovrstnik Gelazijev, svedoči, da je ta spisal sakramentar

¹⁾ „Fecit et hymnos in modum beati Ambrosii. Fecit et sacramentorum praefationes cauto sermone.“

s previdnimi izrazi, vrhu tega pa zložil tudi himne.²⁾ Poleg teh dveh soglasujočih svedoštév smatramo važnim tudi ono svedoštvo Ivana dijakona (Joannes diaconus) iz IX. stoletja zaradi tega, ker je ta po naročilu papeža Ivana VIII., torej po najzanesljiviših virih spisal životopis svetega papeža Gregorja, in omenja on v tem životopisu izrecno tudi Gelazijanski misal, kateri da je skrajšal Gregor Veliki³⁾. Do cela

²⁾ „Scriptis volumen sacramentorum elimato sermone, fecit et hymnos in similitudinem Ambrosii episcopi.“ (Gennad. cap. 94 de script. eccles. tom. II. App. s. Hieronymi.)

³⁾ Joann. Diac. in vita s. Gregorii lib. II. cap. 17. „Sed et Gelasianum codicem de missarum solemniis, multa subtrahens, nonnulla vero adiciens, pro exponendis evangelicis lectionibus in unius libri volumen coarctavit.“

brez vsake važnosti tudi niste iz IX. stoletja prihajajoči svedoštvi znanega Anastazija bibliotekarja in Walafrieda Strabona († 849) o delovanju svet. Gelazija na literaturnem polju⁴⁾, ker dokazujeta vsaj toliko, da o liturgiškem trudu ali prizadevanju Gelazijevem niso dvomili še v IX. stol.

Ako združimo ali kombinujemo ta svedoštva drugo z drugim, razvidi se iz istih, da je Gelazij zložil himne in prefacije („fecit“ ali „composuit“), vrhu tega pa spisal (scripsit, kakor svedoči najbolje poučeni sovrstnik Gelazijev) jeden misal („volumen sacramentorum“ ali codicem de missarum solemniss). Od svetega Gelazija spisane himne ali slavospeve in nove prefacije je torej poštovati kot izključno njegove proizvode; manj pa sakramentar ali misal, katerega ni sestavil, ampak samo spisal. Ta razlika, ki je očitno razvidna iz svedoštva Gennadijevega, združena s svedoštvom Ivana dijakona, dokazuje brezdvombeno, da Gelazij starih liturgiških molitev, med temi samimi jedne dotlej rabljene prefacije, katero je utegnil pustiti kot Praefatio communis, ni spremenil, pač pa uredil in zložil v jeden kodik. Ako pa izrecno pristavlja Gennadius, da je Gelazij tudi misal spisal z odbranimi izrazi ali v odbranem govoru (elimato sermone); v tem ko je predpolagati o starih liturgiških molitvah, da so bile gotovo sestavljene v vzvišenih izražanjih, vrhu tega posvečene po svojem stoletju trajajočem rabljenju, torej niso potrebovale spremembe v svojem izražanju: razlaga se to le navidezno protislovje v svedoštvu Gennadijevem najnaravnije.

Saj vemo iz prejšnjega, da v liturgiji rimske cerkve, vsaj v njenih najbistvenejših delih, je prvotno gospodoval grški jezik, v tem ko od nekdanj razvajeni in svojega položaja kot meščani starega cesarskega mesta le preveč zavedujoči se Rimljani so od začetka V. stoletja, kakor smo poudarjali zgoraj ob razgovarjanju koledarskih sporov, nasprotovali vsemu tujemu, seosebno vsemu grškemu, in to tem bolj, čim bolj se je čutil vpliv v novem cesarskem mestu in torej tudi na dvoru cesarjev. Nacijonalizovanje rimske liturgije, s katerim so se papeži obotavljali iz zgoraj uže navedenih razlogov, pokazalo se je torej seosebno od IV. ekumenskega koncilja, torej od srede V. stoletja gotovo kot globoko čutjena potreba, katera je na prvem mestu zahtevala preloženje maše iz grščine na latinski jezik in dosledno spisanje latinskega misala. Ni pa pred Gelazijem znan noben papež, kateremu bi kak zgodovinski iztočnik vindikoval spisanje kakega misala ali tudi samo ob kratkem pripisoval tak trud; trjenje je torej popolnoma opravičeno, da pristaje sve-

Id tega zajedno razvidimo, da je bil Gelazijanski misal velikega obsega, in da se je rabil v rimski cerkvi do uvedanja gregorijanskega sakramentarja, torej do konca VI. stoletja.

⁴⁾ Anastasius bibliothecarius navaja o papežu Gelaziju: „Hic tractus et hymnos composuit, hic inter caetera sacramentorum praefationes cauto et elimato sermone fecit“. (Prm. Binterim I. c. IV., III. p. 20.)

Walafried Strabo pravi v svojem delu „De rebus eccles. cap. 22, 1 aito: „Nam et Gelasius papa in ordine LI. ita a se, quam ab aliis compositas preces dicitur ordinasse.“

temu Gelaziju velika zasluga, da je pri svojih drugih važnih delih storil uspešno prvi in najvažnejši korak k nacijonalizovanju rimske maše, da je priskrbel prevod liturgije in torej za rabo rimske cerkve spisal latinski misal. Pri tem pa seveda je bila neizogibno potrebna velika previdnost in previdno odbiranje izrazov, ne samo da bi dokazal ravnopravnost latinskega jezika nasproti grškemu, ampak tudi, da bi se izognil neljubim primerjanjem starega grškega teksta z novim latinskim tekstom.

Po takem ni v svedoštvu najbolje poučenega sovrstnika Gennadija niti najmanjšega protislovja; in zatorej je o delovanju svetega papeža Gelazija na liturgiškem polju, katero je izraženo v istem svedoštvu, toliko manj dvomiti, ko to delovanje popolnoma potrjujejo ostala, zgoraj navedena svedoštva. Dvomi pa so nastali gledé na kakovost Gelazijanskega misala, česar je najbolj kriv jeden prepis takó imenovanega Gelazijanskega sakramantarja. Zgoraj smo mi uže omenili ta prepis in kot znak njegove visoke starosti naglašali, da je bilo po tem prepisu pri krstu moliti Konstantinopolitansko veroizpovedanje najprej v grškem izvorniku in še le potem, tako rekoč kot raztolmačenje tudi v latinskem prevodu⁵⁾. Hočemo torej ta prepis pobliže razpravljati.

Takó imenovani gelazijanski liturgiški kodik švedske kraljice Kristine je prišel iz Francije v Rim in se hrani v vatikanski knjižnici pod Nr. 1455. Najprej se je seznanil z njim l. 1657. Morin, kateri ga je, dasi ni imel nikakega napisa, zaznamoval kot gelazijanski kodik; potem ga je razglasil⁶⁾ Tomasius s pristavkom, da, kakor se kaže, bi ga bil spisal sveti papež Gelasius (uti videtur concinnatus), da pa ni brez poznejših vklad, v celoti pa da utegne pripadati VIII. stoletju. To pa je izzvalo takoj hudo kritiko Basnascha in Pfaffa, katera, pobijajoč pristnost kodika, sta skušala dokazati, da je nastal še le v X. stoletju. Muratori pa je zagovarjal pristnost rokopisa, vendar pa se je pri tem takisto udal, da rokopis ni mogel nastati prej nego v VII. stoletju⁷⁾, vrhu tega so se vršile v njem spremembe, katere najbrže da bi prihajale od tod, da je bil nekdanj v Galiji.

Še dva s tako imenovanim gelazijanskim kodikom do cela zlagajoča se prepisa je zasledil opat Gerbert, znan po svojem uže omenjenem delu „Liturgia Alemannica“, in sicer jeden prepis v Sanktgalskem, drugi pa v Rheingauskem samostanu. In še le sedaj, ko so menili, da imajo tri gelazijanske kodike pred seboj, razjasnilo se je vsakomur iz primerjanja istih z najstarejšimi gregorijanskimi sakramentarji, katere so bili, kar je jako čudno, prezrli ob tra-

⁵⁾ Muratori Liturgia vetus. tom. I. pag. 540. Venet. 1748.

⁶⁾ Sacramentarium Gelasianum, sive Liber sacramentorum a s. Galasio papa uti videtur concinnatus etc. Romae 1680. Novejše izdanje Muratorijevo. Liturgia Rom. vetus tom. I. pag. 485—764. Venet. 1748.

⁷⁾ Sedaj se postavlja njegova starost na podstavi razpravljanja

jačajo zgorej omenjeni polemiki⁹⁾, da prepisi namišljenega gelazijanskega sakramentarja se zlagajo s Otobonijanskim prepisom gregorijanskega sakramentarja, cenjenega najbolj zaradi njegove starosti in ma'lo razločujočega se od drugega vatikanskega kodika; in to velja posebnost tudi o Canon missae, torej o najbistvenejšem delu liturgije, kateri je v tako imenovanem gelazijanskem in gregorijanskem sakramentarju identični¹⁰⁾. Takó imenovani gelazijanski kodik obseza torej gregorijansko liturgijo, dasi so za Pipina a i prvega rimsko-nemškega cesarja Kar. Vel. spreminjali bistvene dele kodika, da bi zboljšali njegovo udomačenje v Galiji, odkoder prihaja prav za prav¹¹⁾. „Canon actionis“, kateri v namišljenem gelazijanskem sakramentarju pričinja s „Sursum corda“ in se takó popolnoma zлага z gregorijanskim, da se nahaja v njem celó nesporno od Gregorja Velikega prihajajoči dostavek „Diesque nostros in tua pace disponas“, ta „Canon actionis“ pravimo, je tako odločilen tukaj, da bi se dandanes nahajal jedva še kdo, ki bi počeval, da dejanski prihaja od svetega Gelazija vsebina kodika, ki se samovoljno pripisuje Gelaziju, in ki ni bil spisan prej nego v VIII. stoletju.¹²⁾ Nam je torej pošteno in odkrito pripoznati, da kakega prepisa gelazijanskega sakramentarja, dasi je ta obstajal brezdvombeno, in se je jedno stoletje rabil v rimski cerkvi, ne poznamo doslej; vendar si moremo kljub temu napraviti dovoljno jasno predstavljeno o kakovosti liturškega kodika,

⁹⁾ Bunsen l. c. tom. II. pag. 419. izraža pač misel, da ravno vroča polemika je bila kriva, da se je motil celó drugače bistri pogled cenjenega kritika Muratorija.

¹⁰⁾ Pri Danielu Codex liturg. Eccl. univ. tom. I. pag. 12 do 22 se nahajata tekst Rheingauskega prepisa, namišljeno obsežajočega gelazijansko liturgijo in tekst Otobonijanskega gregorijansko liturgijo kažočega prepisa, oba teksta v vsorednih rubrikah drug poleg drugega, in je pri primerjanju vsebine obeh prepisov jedva zaslediti kako razliko.

Jedino v molitvi, sledeči neposredno za besedo „Hosanna in excelsis“, namreč v molitvi „Te igitur elementissime Pater“, ni v tako imenovanem Gelazijanskem sakramentarju obsežen konec, ki se nahaja v Gregorijanskem sakramentarju, namreč konec: „et omnibus orthodoxis atque catholicis et Apostolicis fidei cultoribus.“ Nadalje se nahajajo v molitvi „Unde et memores“ v gregorijanskem sakramentarju po njegovem Otobonijanskem prepisu, sporočenem po Danielu, besede „Domini nostri“, po izdanju Menardovem (Patrol. curs. compl. Ser. lat. tom. LXXVIII.) pa „Dei nostri“, v tem ko je v namišljeno Gelazijanskem sakramentarju čitati besede „Dominus Dei nostri“. Naposled se završuje Canon missae po takó imenovanem Gelazijanskem sakramentarju z besedami duhovnega „Pax Domini sit semper vobiscum“ in z odgovorom „Et cum Spiritu tuo“, v tem ko po prepisu gregorijanskega sakramentarja, sporočenem od Menarda, sledi še dostavek: „Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis“; pri tem pa omenja sam Menard (n. 88), da ni mogel uže Gregor Veliki sprejeti v svoj sakramentar „Agnus Dei“, čegar pevanje pri liturgiji je zaukazal šele papež Sergius leta 660

Vidi se, da razlike so jako redke in tako neznatne, kakor se ravno še bolj kažejo tudi v raznoterih drugih prepisih gregorijanskega sakramentarja.

¹¹⁾ Zgorej pri razgovorjanju stare gališke liturgije, ki je nekdanj v obče gospodovala v pravi Galiji, kakor tudi ž njo združeni gorenji Italiji prefekturi gališke (Praefectura Galliarum), smo mi poudarjali običajno bivše napravljanje bolj ali manj mešanih gregorijanskih sakramentarjev in smo razpravljali njih namen.

spisanega od Gelazija, ako porabimo to, kar smo razpravljali o razvoju rimske liturgije do dobe delovanja svetega Gelazija, in se v soglasju z zlagajočimi se zgodovinskimi viri držimo tega, da je sveti Gelazij sestavil več prefacij, drugače pa ni napravil nikakih sprememb na uže nahajajoči se liturgiji, ako preziramo njeno preloženje iz grščine na latinski jezik.

Po svetem papežu in mučeniku Klementu I. sporočena, potem po njegovem svetem nasledniku na Petrovem stolu Aleksandru I., kakor tudi po svetem rimskemu mučeniku Hipolitu pomnožena ali razširjena apostolska liturgija, kakoršno obsežajo Constitutiones Apostolorum, rabila se je po tem, kar smo podali doslej, nespremenjeno v rimski cerkvi do Edictum Mediolanense (313); nato pa se je tekom IV. in V. stoletja po zahtevah časa spremenila s tem, da so se opustile molitve, dostajajoče se katehumenov obsedenih in pokorečih se, kakor tudi lekcije iz svetih pisem starega zakona, namesto poslednjih pa se je pri začetku maše uvedlo petje psalmov in pred evangelijem Graduale, vrhu tega pa se je maša razširila z Alelujo in molitvijo Gospodovo, Canon maše pa z besedami „hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam“.

¹²⁾ Razlogi, s katerimi so skušali dokazovati proizhajanje te vsebine iz V. stoletja, so bistveno: nahajanje v kodiku Konstantinopolskega veroizpovedanja v grškem in latinskem jeziku brez dostavka „Filioque“; nahajanje maš pri krstu, ki se ima deliti otrokom in odraslim ob sobotah pred Veliko nočjo in Binkošti, in nahajanje razmerno malo praznikov na čast svetnikov. Pač ni treba še posebej opomniti, da v stoletju, ki je med delovanjem papeža Gelazija in Gregorja Velikega, niso se razmere mogle spremeniti bistveno, da se vsi gorenji razlogi torej vjemajo ravno takó dobro z dobo Gregorja Velikega, kakor z dobo Gelazijevo.

Tu pa ne moremo, da bi ne omenili takisto nastavšga čudnega mnenja, da je bil gelazijanski sakramentar jako razširjen v Galiji, in da se je odstranil še le po gregorijanskem; to mnenje je povzročilo najbrže krivo razumljenje Walfrieda Strabona. Ta dostavlja namreč l. c. poročilo o Gelaziju „Nam et Gelasius papa in ordine LI. ita tam a se, quam ab aliis compositas preces dicitur ordinasse“ neposredno še poročilo o cerkvah Galij: „Et Galliarum ecclesiae suis orationibus utebantur, quae adhuc a multis habentur“. Kaže se torej, da so v poslednjem poročilu besedi „suis orationibus“, katere niso tukaj hotele zaznamovati in ne zaznamujejo absolutno nič drugega, kakor lastne ali svojstvene molitve cerkve gališke, zamenjali z besedami „eius“ ali „illius orationibus“ ali pa isti besedi smatrali jednako pomenljivimi.

Taki razlogi pač ne potrebujejo nikakega zaresnega pobjanja, zlasti ko namišljeni gelazijanski kodik označuje nespodbojno kot gregorijanski uže Gospodova molitev, katera se nahaja v njem neposredno za Canon missae. Mi vemo namreč iz uže navedenega lista Gregorja Velikega ad Joannem Syracus., da so postavljali njegovo liturško reformo zlasti tudi zaradi tega kot posnemanje Konstantinopolske liturgije, ker je neposredno za Canonom navrstil molitev Gospodovo. To očitjanje proti Gregorju Velikemu bi ne bilo moglo nastati nikdar, ako bi bil namišljeni Gelazijanski sakramentar zares gelazijanski, ne pa gregorijanski. Ako bi to očitjanje proizhajalo kar je jedva misliti, iz robate nevednosti; bil bi Gregor svoje nasprotnike na liturškem polju pobil preprosto s tem, da ni na običaju, ki je trajal od Gelazija, torej jedno stoletje, spremil ničesar; ali tega on ni storil, temveč je spremembo, izvršeno po njem, priznal ter jo drugod utemeljil.

Sveti Gelazij je po takem v rimski cerkvi staro rimsko liturgijo, nam znano iz „Constitutiones Apostolorum“, uže našel z navedenimi, tekom IV. in V. stoletja izvršenimi spremembami, n je on isto liturgijo z jedne strani razširil z več prefacijami, iz katerih, kakor je bilo to uže običajno v galških cerkvah, naj bi se bile rabile sedaj te, sedaj druge, po meri menjajočih se praznikov in po meri povodov v obče, z druge strani pa je podal prevod iste liturgije v la-

Ti, kateri so kot pisatelja ali avtorja tu razgovorjenega liturgiškega kodika postavljali svetega Gelazija, najbrže niso v obče mislili nato, da, ako bi Gregor Veliki Canon actionis od besed „Sursum corda“ do besed „Pax Domini sit semper vobiscum“ ne bil spisal, ampak samo prepisal po gelazijanskem sakramentarju, bil bi v obče odpadel zanj vsak povod one globoke liturgiške reforme, katero je on, kakor dokažemo, po soglasnem svedočenju svojih naslednikov, in kakor navaja on sam, izvršil dejanski na način, ki je dal mnogo govoriti, in kateri so mnogotero grajali celó.

Saj razlika med namišljenim gelazijanskim in najzanesljivišimi prepisi gregorijanskega sakramentarja je jedino v tem, da obseza prvi, ker prihaja iz Galije, mnogo variacij Orationes (Collectae), Secreta, prefacijske molitve „vere et dignum et iustum est“, molitve „Ad complendum“ in še za nekatere praznike nekoliko dostavkov, kar, kakor bomo videli, je pač odstranil Gregor Veliki.

tinskem jeziku, v katerem prevodu soglasno slavé previdno in odbrano izražanje. Takó in ne drugače si moremo na podstavi zlagajočih se zgodovinskih iztočnikov predstavljati delovanje svetega papeža Gelazija na liturgiškem polju in dosledno tudi vsebino po njem spisane misala, kateri se je v Rimu rabil po svedoštvu uže omenjenega životopisca Gregorja Velikega (Joannes diaconus) l. e. do konca VI. stoletja. (Dalje pride.)

Ali zato bi bila zadoščevala preprosta naredba, po zgledu njegovih prednikov, specialno tudi njegovega neposrednega prednika Pelagija II., kateri, kakor razpravimo zdalej, je zopet uvedel v rabo, nekoliko ne več rabljenih gelazijanskih prefacij. Temeljite reforme posebnega sakramentarja, zaradi katerega so se postavili celó v nekdanji Graecia magna naseljeni Rimljani proti velikemu papežu, ni bilo zato nikakor potreba, in je bil toliko in vsestranski z delom preobloženi sveti Gregor najmanj pripravljen nato, da bi si deval na glavo brez potrebe zamudna opravila.

¹²⁾ Pri tem je utegnil sveti Gelazij namerjati, da bi, sprejevši svojstvo galikanske liturgije v rimsko, bližal to liturgijo oni, zlasti ko so se bile cerkve Praefectura Galliarum od srede V. stoletja, kakor smo dokazali uže zgorej, priklopile rimskemu patrijarhatu.

О главенствѣ в крщанском мѣрѣ (свѣтъ).

(Благовѣст св. Матевжа, глава 20. од 25. до 28 врсте).

Prevod.

Jezus pa pozvavši jih (učenike-ucence) reče: vi veste, da knezi narodov nad njimi gospodujó, in veliki vladajo jim.

No meju vami ne bôdi tako: a kdor hoče meju vami biti večji, bôdi vam slugoj.

A kdor hoče meju vami biti prvi, bôdi vam rabom (hlarcem).

Kakor Sin človeški ni prišel, naj Njemu služe, nego da služi in dá dušo svojó v odkupljenje mnogih.

Переводъ.

Jezus pa pozvavši ih (učenike-uchenice) reče: вы вѣсте, да князи народов над ними господуютъ, и велики владаетъ имъ.

Но мею вами не бѣди тако: а кдор хоче мею вами быть вѣчій, бѣди вам слугой.

А кдор хоче мею вами быть первымъ, бѣди вам рабомъ (хланцемъ).

Какор Сынъ чловешкій нѣ пришел, най Нѣму служатъ, него да служи ии да душѣ своѣж в odkupljenje mnogih.

Подлинникъ.

Иисусъ же, подзвавъ ихъ (учениковъ), сказалъ: вы знаете, что князя народовъ господствуютъ надъ ними, и вельможи властвуютъ ими.

Но между вами да не будетъ такъ: а кто хочетъ между вами быть большимъ, да будетъ вамъ слугою.

И кто хочетъ между вами быть первымъ, да будетъ вамъ рабомъ:

Такъ какъ Сынъ чловѣческой не пришелъ, что бы Ему служили, но чтобы послужить, и отдать душу свою для искупленія многихъ. *Дамурскій.*

Русскія рѣки.

Волга.

Деять обширныхъ губерній пьютъ мою воду; поэты Мнѣ, какъ царицѣ, поютъ громкія пѣсни свои.

Днѣпръ.

Помню; по волнамъ моимъ свирѣлой грозой въ Бизантію,

Въ легкихъ неслися ладьяхъ витязи сѣверныхъ странъ,
И, возвратившись съ набѣга въ Кіевъ престольный съ добычей.

Славили падшихъ друзей, тріизну справляя по нихъ.

Ураль и Донъ.

Мы плодородье даемъ сторонѣ, не обидной водою:

Въ пѣсняхъ лихихъ казаковъ наши гремятъ имена.

Нева.

Гордо, привольно, теку я въ крутыхъ берегахъ изъ гранита;

Кратокъ, но славень мой бѣгъ; я украшаю собой

Городъ богатый, чудесный — столицу имперіи сильной:

Быстро по волнамъ моимъ въ море летятъ корабли.

Сѣверная Двина.

Плодъ сочетанья двухъ рѣкъ — прекрасной Сухоны и Юга,

Въ Бѣлое море я шлю съ грузомъ богатыхъ суда.

Иртышъ.

Я отомстилъ Ермаку, покорителю царства Кучума:

Въ волнахъ сердитыхъ моихъ завоеватель погибъ.

Лена.

Рѣки! вы славны, не спорю; но я исполнилъ передъ вами:

Въ устьѣ обширномъ моемъ сотни лежатъ острововъ.

Москва.

Я не обильна водами и не тинуся по картѣ

Длинной чертою, какъ вы, рѣки отчизны моей;

Но на моих берегах красуется гордо столица,
Главы алатаи Кремля смотрятся въ воды мои.

Терекъ и Куръ.

Быстро по камнямъ межъ горъ съ шумомъ и пѣной мы мчимся,
Ропотомъ вторя своимъ пѣснямъ Кавказа сыновъ.

Почаина.

Я хоть ничтожная рѣчка, но мои воды священны:
Въ прежніе годы онѣ были купелью славянъ.

Калка.

Грустно вспомнить понынѣ, какъ страшный врагъ отъ востока
Въ Русь святую проникъ, какъ на моихъ берегахъ,

Грозный, во прахъ онъ разсыпалъ дружины князей знаменитыхъ,
Какъ, имъ разбитый, бѣжалъ съ поля Мстиславъ Удалой.

Сиръ.

Ахъ и я вспоминаю съ тоскою про то поражение,
Гдѣ подъ мечами татаръ князь Георгій погибъ.

Непрядва.

Рѣки! утѣшьтеся: я видѣла битву героя Донскаго,
Гдѣ нашъ губительный врагъ, имъ пораженный бѣжалъ.

О. Миллеръ.

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаха.

28. aprila imel je blagotvorni odbor pod predsedstvom naslednika carjeviča svojo sejo, v koji so se pretresali računi odborovi za ves čas njegovega obstanka. Iz te seje je razvidno: a) dohodov je postopilo ali došlo v odbor 10,688.098 rub. 35 kop.; b) stroškov je odbor imel na 8,274.469 rub. 99 kop.; c) ostanek v odborovi blagajnici torej znaša 2,413.628 r. 36 k. Iz tega ostanka je še v dolgu okolo 1,000.000 rub. za konje, katere je odbor kupil obožavšim kmetom.

Dalje iz računa vidimo, da se je dohod sestavil iz naslednjih vsot: a) 2,938.098 r. 35 kop. dala je zasebna blagotvornost; iz te vsote je postopilo v odborovo blagajnico neposredno od dobrotnikov 1,594.374 r. 17 k., a čez druge blagotvorne odseke i zavode 1,343.724 r. 18 kop.; 4,750.000 r. dala je prva blagotvorna državna loterija, a 3,000.000 odpustila je odboru državna blagajnica v račun druge blagotvorne državne loterije. Stroški so se pa razporedili: za 2,470.423 rub. nakupil je odbor raznega žita i moke 1,911.000 pudov, koji so veljali 2,210.103 r.; 260.320 r. pa je šlo na mehe, vreče (žaklje), vožnjo itd. b) 1,581.234 r. odpuštil je odbor na popravko kmečkoga gospodarstva i na pokupko krme i trdnih kmečkih konjičev. c) Ostale vsote pa so se razdavale krajnim blagotvornim odborom v teh gubernijah, kjer je bila letina slaba, ali kjer ni bilo sploh nikake letine. En pendant je odbor sklenil, da bo svojo delavnost nadaljeval še samo do meseca junija, kar pomeni, da so lačni dobro preskrbljeni s hrano i vsem drugim, česar jim je treba, da bi znosno dočakali nove žetve.

Iz tujih držav je največjo dobrohotnost dokazala Rusiji severna Amerika, katera je 2. maja poslala nam uže tretjo ladijo ali barko z žitom vsake sorte robe i z razno drugo jedjo. Prva ladija „Indiana“ prispela je še meseca marca v Libavo, druga „Missuri“ je priplavala meseca aprila v isto luko, a tretja „Connemaugh“ pristala je v Rigi. Vsaka barka je pripeljala okolo 250 vagonov žita. Vagon žita tehtal 600 pudov, torej je na vseh treh barkah bilo žita i druge jedi okolo 450.000 pudov. Pomimo (razun) te izdatne podpore v žitu prihajali so iz Amerike še denarni i drugi darovi, katerih se je nabralo gotovo tudi na nekoliko desetkov tisoč dolarjev. Amerikanci so si torej povsod dosledni, so povsod realni, delavna, ne pa besedljiva je tudi njih podpora lačnim trpinem obširne zemlje ruske. Ali zaman seveda Amerika tudi tukaj nič ne dela za Rusijo, Rusija je to dobrohotnost amerikansko uže davno zaslužila, zaslužila jo je s svojo modro politiko, katere se je držala v raznih prepirih Amerike z Anglijo i južno Ameriko . . . Vendar pa je Rusija tudi za to jej hvaležna i ne pozabi nikdar, da Amerika še ni izbrisala iz čednostij tudi hvaležnosti, kakor so to

storile nekatere druge države evropske, katere se celó bahajo s svojo nehvaležnostjo gledé Rusije . . .

Grof Lev Tolstoj pa je nedavno priobčil o svojej i dveh svojih hčer delavnosti tak račun: V 4 ujezdih ali okrajih Pulske i Rezanske gubernije osnovali so 187 narodnih stolov ali obednic. Iz sijih (teh) je bilo 130 takih, v katerih so razdavali i menda še zdaj razdavajo s kruhom i gorečo hrano, 57 pa takih, katere so davale preprostemu narodu samo gorečo jed brez kruha, kateri so pa dobivali ubogi ljudje od zemstev in njih uprav v razmeri 30 i več funtov na jednega človeka v teku vsacega meseca. Veliki dobrotniki prostega naroda v svojem računu dalje pravijo, da bodo te obednice imele dober vpliv na narod tudi v tem oziru, da se je preverilo prosto ljudstvo, da je goreča hrana iz graha, pšena, turšice, pese, zelja itd. vrednejša, nego pa kruh; kajti na 2 kop. take hrane i pa na 3 kop. kruha bilo je dovolj, da bi bil od nje sit jeden človek v teku celega dne, medtem je bilo na 7 in pol kop. jednega kruha treba, da bi bil sit na isti obrok jeden odrasel človek. Bili so slučaji, da so v takih obednicah nekaterim družinam davali drva, brezplačno ali pa za svojo ceno, kakor so to zahtevale okolščine. Od meseca februarja bilo je 80 obednic i ubežišč za otroke 1—3 let; v njih so redili 880 otrok; hrana za te otročiče pa je bila mleko i mlečna kaša s kruhom; vsak otrok je na mesec veljal okolo 60 kop. Razun tega se je na sredstva Tolstovske družine krmilo 976 konjičev najbolj ubogih kmetov; 146 konjev pa so kupili tem kmetom, katerim je padla poslednja kobilica od lakote. Ženskam pa so davali na roke len (lan) i lipovo liko, iz kojih so predle i tkale prt i vezale obuv, kateroj pravijo лапти; ta obuv je bolj velika i bolj priredna za nošo, nego pa so slovenske cikle. Spomladi pa so razdali mnogo semen, celo tem kmetom, kateri so semena uže dobili od zemstva, pa so jih po nemarnosti ali splavili, ali pa prodali po potrebnosti. Seveda svojih sredstev bi na tako obširno blagotvorno delavnost ne bilo dovolj, celo pri takih bogatih ljudeh, kakoršni so grofi Tolstoji, nabirali so darove iz raznih koncev sveta; Rusija jim je prislala 96,560 r. 33 kop., Amerika pa, Anglija, Francija i Germanija dale so 46 037 r. 54 k., vseh darov je torej Tolstovska družina nabrala 142,897 r. 92 k. Iz te vsote je bilo do 12. aprila potrošeno 110,414 r. 33 kop., postopilo je tudi mnogo darov in natura: moke, ječmena, pese, kaše, drv, čaja, razne obleke itd. Koliko uma i dela se je trebovalo, da bi se uredila taka obširna zasebna blagotvorna delavnost, o tem račun seveda molči, molči tudi o svojih lastnih stroških, po besedah sv. pisma, da jedna roka ne sme vedeti, kar dela druga.

B. Tvorcov,

„Письма о голодѣ“.

Tako se glasi naslov brošuri, katero mi je o velikonočnih praznikih prislalo uredništvo „Благовѣста“. Ta brošura predstavlja „обмѣнъ мнѣній“ glavnih sedanjih slavjanofilov — S. F. Šarapova. N. P. Aksakova, psevdonima Rcy i N*** iz viših vladnih krogov, kar je razvidno iz raznih mest brošure. Vnanja oblika te brošure je prav mična, notranji njen zadržaj pa je v mnogih obzirih preizvrsten, ker je nenavadno originalen. Na 43 straneh velike četvorke, v 10 pismih, našel sem toliko grenke resnice, da mi ni moči priobčiti jo v ozkih predalih „Sloy. Sveta“, ko bi tudi strogo držal se Rückertovega gesla: „Aus dem Auszug einen Auszug machen“. Dovolj vam bode glavnih izvodov, h kojim so prišli prijatelji iste misli.

Splošni izvod je ta, da se Rusija mora preroditi, mora delovati nato, da se spremeni „Всеблагополучное обстояние“). Prvi korak k temu preporodu bil bi cerkovni prihod (fara), kot osnovna zemška i državna jedinica. Sedanja volost slavjanofilom preti zato, ker je premrtva brez inteligentnih pivin, je tudi preslaba; kajti kmetje si sami prav nič ne morejo pomagati, pisarji so pa sploh prebrisane mrcine, katere predobro vedo, kje raki zimujejo. Na cerkovnem prihodu, ki bi obsegal i kmeta, i pomeščika, i zemljedelca — duhovnika, vzdignila bi se zavsem druga zemška zgrada. Najmanjša zemška jednota začela bi delati „iz za Boga“, v tem ko sedanja volost celo „izpod palici“ nič ne dela²⁾; le davke še zbira med sabo, če jej je kaj zbirati. Tako zemstvo bi vplivalo tudi na državno upravo, v kojoj bi čisto slovanski i pravoslavni ideali pokazali se z večjo silo, nego se kažejo sedaj v osrednji vladi. Vsa Rusija bi okrepnila v teh idealih i pojavila bi blagotvorno i samostalno delavnost, polno zdravega razsodka i življenja na prid svojih narodov. V ekonomskem pogledu vlada morala bi preskrbeti o zemljedelju, katero gibne od svetovnega prevrata (krizisa), proti kojemu vnanja lekarstva ne pomežejo nič. Vlada morala bi vzeti se za istinito gospodarsko politiko, katera stavila bi prid narodnega i gospodarskega truda i dela na prvem mestu, katera bi žrtvovala le za zemljedelje, katera bi pomagala trpečim lakoto le popravljati svoj bit i svoje gospodarstvo, katera bi učinjala občinske rabote le kot orodje k zboljšanju zem-

¹⁾ Absolutnosti pa ni v nobeni kovini, torej tudi ne v nobenem denarnem sistemu; absolutnosti se najbolj bliža — zlato. Op. ured.

²⁾ Slavjanofili so morebiti največ storili zato, da so se velike reforme prošlega carstva sprožile v osrednji vladi pod neposrednim rokovodstvom samodržavnega carja. Idem.

³⁾ Kako globoko znanje kažejo izrazi „Богъ для“ i „изподъ палики“! Žalostna, prežalostna je resnica, da Rus še dosedaj, po mimo Boga, najbolj ume le palico; da i ne samo Rus, ampak vsi Slovani sploh, seveda vsako pleme po svojem — mutatis mutandis. Izjeme v tem obziru le podpirajo žalostni, splošni izvod. Oj, ta prokleta palica, kako je raznoobrazna! Pri jednem plemeni v podobi Turka, pri drugem v podobi Germana, pri tretjem v podobi Mongola itd. Pri Rusih se je lani pokazala v podobi lakote, pri vas pa ona dela svoje delo v podobi bezmiselnih političkih preprirov . . . Oj,

ljedelja, to se pravi, katera bi pomagala kmetom prehajati od prvobitnega zemljedelja k bolj popolni seljski kulturi i obrtu, imajočemu ž njo kako dotiko.

V finančnem obziru pa g. Šarapov zahteva, da bi se gospodarstvo narodno odločilo od gospodarstva državnega, in če, da bi v „затѣ изсчлѣнъ“ poljedelni državi vstvarili ministerstvo zemljedelno.) — Tudi sedanja denarna sistema gosp. Šarapovu ne ugaja, zahteva pa čisto rusko, katera bi ne prečila tvorivnosti državnici, da i tvorivnost narodnega genija podpirala bi. Osnova take denarne sisteme pa ne more biti zlato itd., pač pa mora denar biti absoluten*), kot jedinica mere cennostij i kot orodje mène. Le taka denarna jedinica more gospodarstvo, kakor državno, tako i narodno, oprostiti od robstva zlatemu teletu, od robstva borze, od robstva in o inoplemennem vplivu.

Take so osnovne misli gorečih rodoljubov, no domoljubov preidealnih za 19. vek. Vsakdanji šum raznih strankarskih preprirov i pretenzij ne dopušča podobnih glasov do ušes, katera bi urazumela smisel take plemenne besede, kakoršna se lije iz peresa ljudij, podobnih g. Šarapovu ž njegovimi pristaši. Sam g. Šarapov pravi v „послѣсловіи“ svoje brošure, da bo še popolnoma zadovoljen, ako čitatelj najde vsaj nekoliko blednih motivov k tem težnjam, katere sestavljajo bitnost brošure, če obelodanjena pisma prinudijo ali prisilijo čitatelja pomisliti o tem, kar se dela okrog njega, i kar predlaga brošura.

Zatem vam bo pač jasno, kaj pomeni v danem slučaju sodba ruske političke literature, katera g. Šarapova namerno ignoruje, alias bez srama zatira, govore, da je preveč fantast, idealist, sangvinik itd.) Komu ni znano, da se podobni priimki siplejo navadno na te, kojih občinstvo zares ne ume, njegovi vodje pa iz osebne koristi nočejo umeti: prvo je žalostno, drugo pa je sploh podlo i prestopno, posebno pa pred sodnijo naroda i njegovega blagostanja. Tukaj bodo na svojem mestu besede Hammerlinga:

Was Wirklichkeit dir immer für goldene Schätze flicht,
Mein Volk, der Ideale Bilder stürze nicht!

Božidar Tvorcov.

kako je trda i neusmiljena ta palica, i vendar bez nje nam še dolgo ne bode spasa . . . Idem.

³⁾ To je res svojega rodu horrible dictu, da poljedelna Rusija doslej nima ministerstva zemljedelja, da nima samostalnega upravnega organa, pač pa ima le zemljedelni odsek, kateri zavisi ne od jednega, ampak od nekoliko različnih ministerstev! Idem.

⁴⁾ Ta idiotska, samzadovoljna parola je slavjanofilom od nekdanj stavila največe ovire. Steber slavjanofilstva, J. S. Aksakov, primoran je bil večno snovati svoja glasila: „День“, „Москва“, „Москвичъ“, „Русь“, primorala je V. A. Vasiljeva osnovati si svoj „Благовѣстъ“, primorala je tudi S. A. Šarapova osnovati si svoje „Русское дѣло“, katero je moralo dve leti mirno počivati, sedaj pa je zopet prebudilo se — na dolgo li, to pokaže temna bodočnost. Izhaja v Moskvi, kjer se prodaja tudi naša brošura po 75 kop. Idem.

D O P I S I.

S Kranjskega, 12. junija. (Nekoliko o naših leksikalnih potrebah). Slovenščina je v zadnjih desetletjih mnogo

napredovala, in naš književni jezik se je mnogo približal sodnemu hrvatskemu, akoravno še pogostoma rabimo nepo-

trebne lokalizme. Tako se rabijo v hrvaščini izrazi: bolnica, blagajna, povjestnica, učiona, gostiona, zakon, čavao (narodni slovenski izraz po Dolenjskem), kazalište, kist itd., v slovenščini pa: bolnišnica, blagajnica, zgodovina, učilnica, gostilnica, postava, žebelj, gledališče, čopič itd. V obče je mnogo nepotrebnih razlik.

Zjedinjenje v tehniških izrazih bilo bi večega pomena, nego je skupna sedanja abeceda, ki je tudi mnogo vplivala na razvoj slovstva. S tem razširilo bi se nam jako znanstveno obzorje. Hrvatske znanstvene knjige postale bi nam pristopniše, Hrvatom pa slovenske. Potem bi se laže izdaval pri nas veča znanstvena dela, kar pri sedanjih razmerah ni možno. Slovenci smemo tudi se nadejati, da si pridobimo prej pravico veljave spričeval Zagrebške univerze, nego pa svojo lastno. To so najbrže spoznali tudi boljši naši šolski pisatelji in nadomestili izraze „dušec, kislec, kremenec, ogljenec, vodeneč“ s hrvatskimi „dušik, kisik, kremik, ogljik, vodik“.

Sploh naj nam velja načelo, da ne kujemo nikdar znanstvenih izrazov. Ako nimamo svojih narodnih, izposodimo si jih iz sorodnih jezikov, v prvi vrsti morda iz hrvaščine. Seveda v tej zadevi bi tudi Hrvati in Srbi prav storili, ako bi zamenjali vse turške izraze v svojem jeziku s slovanskimi.

Slovanom bi tudi mnogo koristil slovar, ki bi obsegal izraze, ki so nam skupni ali vsaj navadni v dveh slovanskih narečjih, kajti pogostoma se primeri, da zametamo skupni izraz ter ga nadomestimo z novim lokalnim. Na ta način pa se po nepotrebnem vedno bolj oddaljujemo, namesto da bi se bližali in družili.

Nam Slovencem pa je še posebno potrebno novo izdanje „znanstvene terminologije“, kajti Cigaletova ne zadoščuje več našim potrebam. Tudi naši slovarji so jako nedostatni posebno gledé na tehniške stroke. Izdanje slovarja, kakor je hrvatski „rječnik tehnologičkoga nazivlja“ ali pa česki „slovník tehnički“ je nujno potrebno. Dobro bi bilo, ko bi naš prvi literarni zavod „Matica Slovenska“ kaj ukrenil v tej zadevi!

—a—

Opomnja uredništva. Priobčili smo ta dopis, ker kaže, kakó misleča inteligencija čuti potrebo, prvič, kakor si bodi načelnega, s tem pa bolj ali manj jednotnega postopanja v pomnoževanju raznostranskega slovarskega ali leksikalnega gradiva, drugič takega postopanja z ozirom in v zvezi z literaturo drugih Slovanov. Nadejati se je, da novi Wolfov slovník, ki se izvršuje in završuje pod vodstvom prof. M. Pleteršnika, nam gledé na te glavne potrebe ugodí pravo, in da bodo po ondi dejanski izvršenih načelih delovali tudi v specijalnih strokah, na pr. naši juristi, ki sedaj urejujejo uže zbrane leksikalne snovi na pravnem polju. Več spregovorimo mi o tej stvari prilično.

Pri sv. Lovrenču na koroški železnici, 15. junija. (Izv. dopis.) Dobro znamenje slovanskega probujenja se kaže tudi na skrajni jezikovni meji slovensko-nemški. Nedavno je izvolila občina Slemen v Selnici ob Dravi slovenskega rodoljuba za župana, a ta je ostavil poprejšnjega občinskega tajnika ter priporočil to službo istotako rodoljubnemu nadučitelju v Selnici; to pa je narodne nasprotnike (nemčurske) zbudilo tako, da so učitelju prepovedali v šolskem posloplju

uradovati občinske stvari. No, če je osnovana ta prepoved na podstavi zakona, potem imajo Slovenci pač sploh, sosebno pa na Štajerskem in Koroškem pravico, izpoditi na stotine nemških in nemčurskih učiteljev iz šolskih posloplj z njih občinskim uradovanjem; kajti znano je v obče, da uradujejo v mnogih župnijah (farah) učitelji mnogokrat za vse občine, spadajoče pod dotično župnijo) in v časih še za občino, sosedne župnije. Samo po sebi pa je umevno, da ti učitelji tudi ne hodijo uradovat na dom k vsakemu županu, temveč, župani morajo hoditi k učiteljem-tajnikom podpisovat se. Torej uradujejo tudi nemčurski učitelji občinske stvari v šolskem posloplju, in vendar ni nič „greh“, menda zato ne, ker pišejo po nemški ter s tem slovenske občane na vse pretege skubejo, ko jim občinske stroške nazenejo do najviše stopinje.

„Slovenski Gospodar“ nam je nedavno iz zanesljive statistike dokazal, da so imele prošlega leta občine Mariborskega okraja, ki imajo slovenske župane in slovenski urad, od 20% do 26% občinskih stroškov, v tem ko so imele občine z nemško upravo od 45% do 50%. No ali ni to jasno, kakor beli dan, kakó draga je slovenskim občanom nemščina, in kako dobri so jim oni uradniki, ki sovražijo vse, kar je slovenskega. Držimo se torej svojih slovenskih bratov in dajmo tistim povsodi prvo mesto. Tukaj velja pregovor: „Kdor noče spoznati brata za brata, pripoznati bode moral tujca za gospodarja“. Taki tujci so nam vsi, koji nas učijo svojega brata Slovenca sovražiti, Nemca pa hvaliti; oni so agentje, ki so jih nemško-židovski lažiliberanci poslali med nas, da bi jim pripravljali pot; naj se nam ti gospodje še tako sladkajo in prijazno govorijo, in naj nam stokrat obečujejo nebo in zemljo, koristili nam ne bode nikdar.

Kak sad rodi nemčurstvo, naj kaže samo naslednje. Na Velikonoč zjutraj so prilepili na ogel župniškega posloplja v Selnici nemški napis, s kojim so g. župnika in nadučitelja psovali s priimki, katerih ni niti spodobno omenjati; vrhu tega pa so zasmehovali g. učitelja celo v cerkvi med božjo službo, zunaj cerkve pa ga na ves glas obrekovali in s prsti na njega kazali, in to brez vsega pravega vzroka „zaradi orgljanja“, dasiravno je orgljal tako, dasi s takimi orgljami se nič boljše misliti ne more. Pravi vzrok temu neumnemu početju je samo to, da je g. nadučitelj slovenski rodoljub in je dobil od g. župnika službo organista na mesto poprejšnjega začasnega organista; vrhu tega pa mu je še priporočil, kakor uže omenjeno, župan s Slemen službo občinskega tajnika s prošnjo, da bi mu uradoval po slovenski. To so torej pravi „grehi“, s kojimi so se pregrešili naši gg. rodoljubi proti nemškutarstvu. Nemškutarji se vedejo kakor vsevedni in vsemogočni junaki, v resnici pa so dušni siromaki: oni ne vedo, da nič ne vedo. To je taka kultura, za katero bi afrikanski divjaki ne dali niti rjavega peneza.

Navedli smo samo jeden slučaj in obžalujemo omenjene tri rodoljube v Selnici ter se za gotovo nadejamo, da

s svojo slovensko in krščansko vstrajnostjo in pogumom v kratkem osramoté svoje neotesane nasprotnike. Gospodoma županu na Slemenu in nadučitelju v Selnici pa še posebe čestitamo, da njiju je srečala blaga in poštena misel: uradovati za slovensko občino po slovenski; to bode na levem dravskem bregu Mariborškega okraja menda prva občina s slovenskim uradom. Živeli!

Изъ буковинской Руси. (Iz bukovinskoj Rusi) 16. jun. *) Словенскій народъ, числящій 1½ милиона душъ, разорванъ политическе на 8 краевъ; мы обитающіе въ Австріи червоноруссы, отламокъ великаго русскаго народа о столько щастливѣе, что разорваны только на 3 края: Галицію, гдѣ (по конскрипціи) 2,800.000 людей обитають, Буковину съ 250.000 и Угорскую Русь съ 600.000 народонаселенія. За то подѣлены мы по религіи на греко-католиковъ (3,400.000) и православныхъ (250.000), а въ политическомъ житіи на 3 партіи: 1. патриотическая-старая или твердая партія, придерживающаяся славянскихъ началъ, 2. т. з. народовская или сепаратистическая, а 3. еще молоденкая и малая партійка социалдистовъ, которые въ насъ „радикали“ называются. — Prevod:

Slovenski narod, šteječ 1½ milijon duš, je razcepljen politiški na 8 krajev; mi, v Avstriji bivajoči Červonorusi (rudeči Rusi), odlomek velikega ruskega naroda, smo toliko srečni, da smo razkosani le na 3 kraje: Galicijo, kjer biva (po občnem štetju) 2,800.000 ljudij, Bukovino 250.000 in ogersko Rusijo 600.000 narodonaseljenja. Za to pa smo mi razdeljeni po veri na grko-katolike (3,400.000) in pravoslavne (250.000), v politiškem življenju pa na 3 stranke: patrijotiška-stara ali trda, ki se drži slovanskih načel, 2. t. j. narodovska ali separatistiška in 3. še mlada in mala strankica socialistov, kateri se imenujejo pri nas „radikalci“.

Ruski narod v Bukovini, kateri sestavlja večino vsega naseljenja, prestaje sedaj jako hude čase. Moralno in materijalno pritiskan, ima nasprotnike v Romuncih, Židih, Poljakih in Nemcih; ti poslednji gospodujejo v deželi, dasi so sami v uzeznatnem številu — 20.000. Jezik uradni je nemški, uradi, vse srednje in

*) Ta dopis nam je došel v ruskem izvorniku; navedli smo nekoliko stavkov, potem pa podali prevod vsega. Op. ur.

nize šole in vsencilišče so nemški, v deželnem zboru se govori po nemški; osnovane so uže tri skupine nemškega Schulvereina itd.

V nesrečo je zavzela vodstvo naše politike nezrela stranka separatistov, je dobila 4 sedeže v deželnem zboru in 1 sedež v državnem zboru, in njeno delovanje je v tem, da nasprotuje Romuncem. Na straži slovanske misli stojé jedino naši rojaki na Dunaju, n. pr. akad. društvo „Bukovina“, potem časopis „Русская Правда“ itd. Starejšim patrijotom delajo vsakaterih zaprek, da bi se ne organizovali in ne pričeli rešilne ali spasilne akcije. No na konec se je izercpala i mera trpljenja tudi v potrpežljivih Rusih, in urednik „Русской Правды“ Kupčanko in pa Kozarkjevič sta se poprijela misli, da bi sklicala v Bukovini obči narodni shod (vse-narodno vŕče). Njun poziv je našel radosten odmev po vsej Bukovini, in Kupčanko je bil prišel sam z Dunaja, da bi pospešil uresničenje tega načrta. Narod je navdušeno sprejel tega priljubljenega publicista. V 2 tednih je dozorel načrt, in 7. junija se je imel sklicati v Črnovce narodni shod. Med glavnimi točkami je bila: osnovanje prosvetnega občestva. Vse je bilo uže pripravljeno, ko je na predvečer novi dež. predsednik Kraus prepovedal shod, takó da ni bilo možno naznani po deželi te prepovedi. Zjutra 7. junija došlo je mnogo naroda v Črnovce na shod, in je bilo pri službi božji kakih 3-4000 ljudij. Ker pa se ni mogel vršiti shod, hotelo je akad. društvo „Bukovina“ prirediti vsaj komers, ali ta je prepovedal pa vsenciliščni rektor, najbrže na viši namigljaj. Narod se je razšel tiho, ali nezadovoljen domov, ker ni mogel izreči javno, kaj ga boli, potem ko nima niti jednega pravega poslanca. Odbor za shod je vložil utok proti prepovedi na ministerstvo. Pripravljanje shoda je imelo vendar pa to dobro, da se je zbralo v gostilni kakih 200 naših naobražen-cev, ki so podpisali prošnjo in pravila v osnovanje prosvetnega ali kulturnega občestva.

V vsem mestu Černovškem ne morejo razumeti, kako je ruski narod dozorel v toliko, da se je na poziv voditeljev sešlo 4000 ljudij; hebrejšo-nemško novine so se vrgle z gnjevom na aranžerje te manifestacije.

Тверденко.

Ogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Sv. Cirilu in Metodu na čast napravljajo tudi letos Slovenci po Koroškem in drugod po gorah kresove. Tudi se bodo nabirali v praznik svetih slovanskih blagovestnikov darovi za slovensko šolsko društvo sv. Cirila in Metoda. To bodo pravi **metodijski** darovi; naj bi obilo dohajali!

Pisateljsko podporno društvo v Ljubljani je imelo 19. maja t. l. svoj redni občni zbor. Tajnik prof. Simon Rutar je poročal o društvenem delovanju. Društvo je nabiralo marljivo darove za Prešernov spomenik. (Sedaj je nabranih 754 gld.) Odboru so mnogi priporočali, naj bi oskrbel novo izdanje Prešernovih poezij; ker pa izidejo letos te poezije pri Bambergu v Ljubljani, kakor

je sporočil prof. Levec, ni se bavil odbor dalje s tem vprašanjem. Društvo je odkrilo 12. jul. 1891. spominsko ploščo dr. Janezu Bleiweisu, udeležilo se je Potočnikove slavnosti v Št. Vidu nad Ljubljano, k Gajevi slavnosti v Krapini je poslalo pa samo telegram. Umrli so: Radivoj Poznik, dr. Fr. Gross, Jakob Lukmann in Ivan Železnikar, ki ni bil člen, pa se ga vendar spominja društvo. — Dohodki so znašali 193·94 gld., stroški pa 150·80 gld., v blagajnici je bilo 1. jan. 43·74 gld. Vse društveno imetje je znašalo 31. dec. 1891. 1182·67 gld. — Dr. Vošnjak je predlagal, naj bi se letos vzdala spominska plošča pisatelju Ciglerju, ki se je pred sto leti rodil v Vodmatu. Po nasvetu 2 drugih členov sklence občini zbor, naj „Pis. društvo“ samó izproži misel, da bi se vzdala Ciglerju spominska plošča, in naj dotičnemu odboru v občini obeta moralno podporo, samo pa naj ne prireja ničesar, ker zanimanje za tako slavnosti ni več veliko, kakor se je videlo celó pri Bleiweisovi slavnosti. (To velja vendar le bolj za Ljubljano, kjer imajo več raznih slavnostij, drugod po Slovenskem, tudi po raznih mesticah in trgih, pa ni tako; saj so v občini kraji, kjer razun cerkvenih svečanostij drugih slavnostij še nikdar bilo ni. Op. ur.) Naposled je zbor ukrenil da priredé v zimskem času zopet zabavne večere z običnimi berili, ker mora društvo vendar kaj podajati svojim členom, pisatelji naj se povabijo, da bi čitali na društvenih večerih.

V novi odbor so voljeni: dr. Jos. Vošnjak (predsednik), V. Bežek, A. Funtek, Fr. Levec, Fr. Orožen, R. Perušek in S. Rutar.

„Südmark“, kakor znano, razprostira svoje delovanje po Štajerskem, Koroškem, Kranjskem in Primorskem. V teh deželah, kjer bivajo Slovenci, pokupuje slovenska zemljišča za nemške naseljence. Kmete, rokodelce itd. Porabila je v ta namen uže lepo vsoto. Da bi jej šlo delo še bolj od rok, razširila je svoje področje. Poseben poziv, s katerim vabi Graško predsedništvo (dr. Derschatta) k obilnemu pristopu, pravi med drugim: „Razun delovanja, ki se obrača na podpiranje z denarjem, razvija društvo tudi drugo delovanje: sklenilo je namreč zasnovati kmetčke posojilnice in zavezo vseh nemških pridobnih in gospodarskih zadrug zaveznega ozemlja“ (navedenih dežel). Po takem hoče društvo posojevati tudi denar in bode najbrže skušalo izpodmikati vpliv slovenskih posojilnic. Z zavezo raznih zadrug pa hoče utrditi pozicijo dosedanjih nemških kolonij. A Slovenci se niti sedaj ne zganejo; zdramijo se za Štirsko in druge dežele s slovanskim naseljenjem, kedar bodo uže glavne vodne sile in najnevarniše pozicije v rokah nemških podjetnikov. Nemci, kakor pravi tudi navedeni poziv, imajo svoje severne vstočne, južne in „marke“ na vseh vetrovih; Slovenci pa nimajo doslej niti jednega po-

dobnega gospodarskega društva, ki bi pokupovalo zemljo, ki se prodaje ali na dražbah ali ob drugih prilikah. Štajerski rodoljubi se nam od raznih strani pritožujejo, kakó se naseljujejo na najplodovitejših krajih, sosebo tudi ob vodah za tovarne tujci, ki potem vabijo tuje delavce na slovensko zemljo in tujčijo s temi delavci slovenske domačine.

„Slovansko pevsko društvo“ in „Tržaški Sokol“ v Trstu sta priredila skupno veselico, in ste obe društvi z obsežnim programom zadovoljili mnogoštevilno udeleživše se občinstvo. Pri „Sokolu“ napredujejo veliki in mali pod strokovnim vodstvom. Pri pevskem društvu je napredek v tem, da postavlja razne slovanske pesmi na vrsto pod vodstvom prof. dr. Glaserja, in da se udeležujejo petja ne samo Slovenci, ampak tudi uže nekoliko drugih Slovanov, in nadejati se je, da jih pristopi še več. Morda uže jeseni priredi „Slovansko pevsko društvo“ veselico, pri kateri bodo sodelovala vsa pevska društva Tržaške okolice.

„Ljubljana“ se imenuje novo pevsko društvo v Ljubljani, ki je ondi 12. t. m. nastopilo pri udeležbi 60 pevcev z velikom vspedom.

IV. skupščina „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“, je zborovala letos o Binkoštih v Kranju. Ob dohodu na predvečer sta župan Kranjski g. Šavnik in pa čitalnični predsednik g. notar Globočnik navdušeno pozdravila slovansko učiteljstvo, rodoljubke so delile pa „cvetlične darove“. Takoj isti predvečer je bila slavnostna beseda na čast Komenskemu; o poslednjem je govoril nadučitelj Praprotnik. Naglašal je sosebo, da je Komnuský zasnoval narodno osnovno šolo. Drugi dan je bilo zborovanje, katerega se je udeležilo 46 odposlancev, zastopajočih 19 učiteljskih društev. „Zaveza“ šteje sedaj 26 učiteljskih društev po Kranjskem, Štajerskem in Primorskem s 1124 člani. Dohodkov je imelo društvo 237 gld. 52 kr., stroškov pa 118 gld. 26 kr. Dr. Romih je govoril „O realijah in novem šolskem zakonu“, član Lapajne pa „o nadzorništvu slovenskih obrtnih in nadaljevalnih šol.“

V društveni odbor so voljeni gg.: Vojteh Ribnikar, predsednikom; dr. Romih in Jar. Ravnikar, podpredsednika; Iv. Lapajne, blagajnik; Arm. Gradišnik in Pet. Repič, tajnika; odborniki: F. Kocbek, Ant. Porekar in F. Praprotnik za Štajersko; Luka Jelenc in Makso Košča za Kranjsko; Krist. Bogatec, Iv. Krajnik in Pet. Medvešek za Primorsko. Za Koroško ni nikogar, in se tudi letos ni udeležil skupščine niti jeden učitelj.

Muzejsko društvo v Ljubljani je imelo svoj občini zbor 21. t. m. Po poročilu tajnika g. arhivarja A. Koblarja šteje društvo sedaj 190 članov, 53 več od prošlega društvenega leta. Društvo je dobilo podpore od ministerstva 200, od dež. zbora kranjskega 400 in od kranjske hranilnice 250 gld. Dohodkov je imelo 1560,

stroškov pa (brez tiska). 678 gld. Društvo je v literarni zvezi s 104 sličnimi društvi, od katerih je dobilo v zameno 384 snopičev in zvezkov, katere prepušča knjižnici dež. muzeja. Član kurat Žlogar predlaga, naj bi izdavalo društvo namesto slovenskih „Izvestij“ znanstven mesečnik za kranjsko domoznanstvo, in naj odbor napravi v ta namen točen program. Ta nasovet se sprejme. Proti zasnovi mesečnika mi nimamo toliko pomisleka, kolikor proti temu, da bi se omejil samo na Kranjsko domoznanstvo. Ne gledé na to, ali bo ob vsakem mesecu dovolj primerne gradiva, je vendar uvaževati, da takih društev in mesečnikov, ki bi delovali za druge slovenske pokrajine in namenoma raziskovali slovensko zgodovino v obče, doslej še nimamo, in jih najbrže tudi ne bomo imeli kmalu. Slovenci, kakor smo slišali od raznih stranij, bili bi zadovoljni, da bi „Izvestja“, torej tudi nameščujoči jih mesečnik, razpravljala slovensko zgodovino, naj se uže dostaje katere pokrajine koli. Tudi za raziskovalce same ne more ugajati omejenje samo na Kranjsko, in to vedo naši zgodovinarji pač najbolje.

„Triglav“, akad. društvo Graško, je poslal o Binokštil tudi letos 30 svojih članov na južno Štajersko. V družbi sta bila tudi 2 člana akad. poljskega društva „Ognisko“. V Št. Jurju, kjer so izstopili, so jih prijazno pozdravili in s slovansko gostoljubnostjo pogostili; nato so se odpeljali na svoj cilj, v Šmarje. Tu in tam so di-jake obisipale nežne roke s cveticami. Pri banketu je bilo raznih napitnic. Predsednik „Triglava“ je napil slovanski vzajemnosti in raznim odličnim, tudi od daleč došedšim rodoljubom. G. Štabac, predsednik Šmarske Čitalnice, poudarja da namen obeh društev je, da ostane na pravih potih, da ne postanemo izdajice lastne domovine. Prisotnima Poljakoma priporoča, naj sporočita svojim bratom, po čem hrepené Slovenci. Dr. Vošnjak odzdravlja na napitnico, trdeč da smo posneli mnogo od Nemcev, jedino brezozirnosti nemških strank nismo podedovali, drugi narodi da nas spoštujejo, le Nemci da se nas bojé. G. Faganelj napiva Poljakom in njih akad. društvu „Ognisko“, naj bode njih društvo v istini pravo ognjišče, kjer se neti ogenj za sveto slovansko misel, kakor pri našem društvu „Triglavu“, naj jih iste ideje, isti nazori vodijo do zaželenega smotra, kakor nas. Dr. Gumplovicz govori in zakliče: „Živela združena Slovenija!“ G. Drag. Hribar spodbuja k marljivemu delovanju, pri tem pa da naj podpirajo Slovence tudi drugi Slovani. Drugi dan so si ogledali izletniki okolico ter se zadovoljni vrnili v Gradec. Tudi ta izlet ne ostane brez narodne koristi.

Župniška mesta v Istri. „Naša Sloga“, želeč 3 svečeničom, ki so napravili župniški izpit, da bi dobili kmalu službo, pristavlja: „Koliko nam je poznato, imade več do sada 9 svečenika župnički izpit, koji uzalud

uzdišu za budi kojom župom, kojih imade po zadnjem šematizmu 19 praznih i to svih 19 hrvatskih župa. Jao si ga i naopako, ako se Bog nesmiluje našem siromašnemu puku u nesretnoj porečko-pulskoj biskupiji. Smiluj nam se Bože! Smiluj se nami!!“

Plemenit dar. „Naša Sloga“ poroča: „Veleč. g. K. Miklaučić, župnik u Žminju, podario je društvu „sv. Cirila i Metoda“ kroz osom godina prištedjenih u Istri for. 100 na čast slavenskim apoštolom, koji neka izprose milost od Boga, da se u sv. vjeri slože slavenska plemena“.

Janu A. Komenskemu na čast je imel svečani govor v proslavo 300letnice njegove učitelj Krsto Bogatec, 19. maja na zboru v Buzetu „Slov. učit. društva za koprski okraj.“ Tudi on je natanko označeval zasluge Komenskega za narodno šolstvo.

b) Ostali slovanski svet.

Zagreški mestni zastop je vlada razpustila, ker je bil sklenil, da odpošlje deputacijo k 25letnici koronanja jedino pod uslovjem, ako jo predstavi kralju ban, ne pa notranji minister, ker ta nima nič opraviti v Hrvatski. Dasi je postopanje zakonito, bilo je vendar odveč madjarski vladi, kateri uže davno ni ugajala sedanja sestava mestnega zastopa Zagrebškega. Sedaj vodi mesto, dokler se ne izvoli nov zastop, vladni komisar. Avtonomija Hrvatske se krči vedno bolj.

Češko gledišče na Dunaju in nemška kritika. Od 1. do 9. junija so bile češke predstave na glasbeni in gledališčni razstavi na Dunaju. Opomnili smo uže zadnjič, da je češko gledišče priborilo si obče priznanje Dunajskega raznorodnega občinstva, zajedno nad vse laskavo ocenjevanje od nemških novin Dunajskih. Mi navedemo tu nekoliko tega, kar piše kritik Max Graf v Dunajskem strokovnem listu „Musikalische Rundschau“ od 10. t. m. na prvem mestu pod zaglavjem: „Das Gastspiel des Prager böhmischen Landestheaters in Wien“. Kritik piše: „Jedino čisti umetniški razlogi so vodili češko deželno gledišče Praško, da se je napotilo na Dunaj; šlo je zato, da bi umetniškim krogom, katerim je bila dotlej češka glasbena literatura neznana in ne razsledovana dežela, pokazali prva dela (Glanzleistungen) češkega naroda na opernem polju, dostojno umetnostnega zavoda prve vrste. Da so Dunajski prijatelji umetnosti prezrli mojsterske tvorbe, kakor na pr. Smetanino „Prodana nevesta“, temu je vzrok preprosto dejstvo. Vsa češka narodna umetnost se je začela posebe ali ločeno razvijati sredi tega stoletja, ravno v čas, ko je razpor nacionalnih nasprotstev porodil toliko sovraštva in krivice, da so skušali vse umetniške tvorbe češkega naroda ali zamolčati popolnoma ali pa, kjer ni šlo to, zatajiti jih. Pred letom 1849. ne more se govoriti o nacionalno-češki umetnosti. Dotlej ste se obe narodnosti mirno udeleževali čeških in nemških predstav, in so se te imenovale v obče „pemske“. Od 1848. šla sta oba naroda na Češkem različna pota. Leta 1850. je dobila češka

umetnost viden izraz v stavbi lastnega češkega gledišča, malo let potem, ko je bil rojen Friderik Smetana, stvarnik češke opere.

Tako je tudi Praško gledišče pričelo svoje predstave na Dunaju s Smetanino „Prodana nevesta“. Čuditi bi se bilo, da bi bili začeli s kakim drugim delom. Saj je ravno ta umotvor češkemu narodu najdražja opera. Pokazuje nato, kakó je ta opera vzrasla naravno in neposredno iz narodnega življenja, iz narodne glasbe, in da je njen ustroj preprost; njene melodije poje ves narod, in opera sama se predstavlja povsod med narodom, kakor v prvem gledišču češkem. Narod je to opero poslušal, prepeval in plesal. „In tako naj uže tukaj konstatujemo, da Smetanina opera „Prodana nevesta“ je imela na Dunaju vspeh, ki ni bil čisto nič manjši od vspeha opere „Cavalleria“. Vspeh je ostal na isti višini pri vseh ponovitvah, dokaz, da se je ta umotvor oprijel tudi na tujih tleh. (Sliši se, pristavlja kritik v opomnji, da se bode ta opera igrala uže jeseni tudi v dvornem opernem gledišču na Dunaju.) Navdušenje, s katerim so sprejeli na Dunaju tuji umotvor, bilo je odkrito in srčno. Zasedili so v operi tvorbo, katera prihaja od najivne inspiracije velikega talenta. Taka dela nastajajo v mladeniških letih narodov, v dobah, katere niso zbledela po mišljenju, in katere, malo ne nezavestno proizvajajo in vstvarjajo to, kar je veliko. — Od tod prihaja navdušenje, katero je vzbudil umotvor Smetanin, kajti porodilo se je to delo v mladih letih naroda, katerega najivnost govori k srcu.“ — Nato poudarja naravni značaj opere in kaže, da je imel Smetana le Mozarta pred očmi, če se je sploh ravnal po zgledih. Mozartska je overtura, najboljši del opere. „Predstavljali so opero izborno. Zbor, balet in sosebnost orhester so izvršili mojsterska dela.“

Jednako označuje in proslavlja kritik Smetanino opero „Dalibor“. O tej pravi, da pripada največim umotvorom, in je najboljša opera češka. Tudi tu je izvršil orhester mojsterska dela.

„Da se je češki narod pospel od leta 1848, tudi na umetniškem polju, nadaljuje Graf, je pravi čudež, kakršnih je le malo v glasbeni zgodovini. Koliko glasbenotvorne moči je bilo treba porabiti, da je dosegel češki narod v takó neznatno kratki dobi ostale kulturne narode na glasbenem polju!“

Spregovorivši še o drugih čeških igrah ki so bile na Dunaju na vrsti, završuje kritik svoj članek: „Češko gledišče se je na Dunaju posrečilo v najpopolniji meri. Pot, katero so vodila jedino umetniška načela, je prinesla češkemu gostom obilo umetniških častij, popolno priznanje njih umetniških tvorb in izvršenj. Njih tvorbe se vrste ravnovrstno s proizvodi drugih narodov, izvršenja (predstav) so dela kakega prvega gledišča. Zatorej moramo češkemu umetnikom in njih voditelju klicati v slovo „srčno srečno pot“ (Glück auf!).

Boljših in večjih pohval pač ni možno doseči, in umevno je, da je češki narod sedaj doma v češkem gledišču, kjer so Smetani na čast ponovili predstavo „Prodane ne-

veste“, jako proslavljal svoje umetnike, umetnice in vodjo Šubrtu, a na prvem mestu v solzah radosti izkazal čast pokojnemu umetniku Smetani. Poslednji je še le na Dunaju, dolgo po smrti, dosegel pravo priznanje, in še le po tujih ocenitvah začne narod po vrednosti častiti lastnega velikega sina. Jednake ironije ne kaže zgodovina prvikrat, temveč se ista ponavlja v raznih vekih in pri raznih velikih in manjših narodih. Češki narod pa se sme na podstavi dejstev ponašati s svojimi sedanjimi vspehi na Dunaju. V pogledu na obče politiško položnje, na stiske češkega naroda in še posebe v pogledu na drugačno vedenje Dunaja nasproti češki narodnosti ostane toržestvovanje češke glasbene umetnosti na Dunaju prava zgodovinska epizoda, ki je trajala ravno toliko dnij, kakor so trajale češke predstave na Dunaju.

Češka jubilejna razstava kaže ugodne račune. Došlo je 1.606.592 gld., potrosilo pa se je 1.594.317 gld., ostalo je torej čistega 12.275 gld. A stroškom so prištevatvi tudi poslopja v vrednosti 571.094, katera so prešla v last deželi, 12.393 gld. pa je prevzel deželni kulturni svet. Takó ugodnega tudi finančjalnega vspeha ni imela v Avstro-Ogerski še nobena razstava.

Rusko-francoski licej zasnujejo ali v Petrogradu ali v Moskvi. Francoska vlada dá v ta namen 1 milijon frankov in 50.000 vsakoletne podpore.

Češki Sokoli so se udeležili tudi slavnostij poljskih Sokolov v Levovu. „Par. Pyc“ je češke Sokole tudi pozdravila v imenu galiških Rusov, pristavila pa je, da je prava ironija, da na zemlji, ki pripada avtohtonemu ruskemu naseljenju Galicije, igrajo prvo vlogo Poljaki, ne pa Rusi. Slovanski optimisti pričakujejo mnogo dobrega od sestanka čeških s poljskimi Sokoli, češ, da se takim potom približujejo Poljaki in Čehi. O pojedincih utegne to veljati, o narodnostih kot skupnostih pa ne, ker so Poljaki nepoboljšljivi v protislovanskem stremljenju. Kdor gleda na to stran prebela, škoduje sebi in slovanskim dejateljem, katerim je postopati v sedanji dobi absolutno brez poštevanja Poljakov. Ne iz sovraštva do Poljakov, ampak iz interesov prave slovanske politike avstro-ogerskih Slovanov nam je odločno zavračati nezasnovani optimizem, ki se opira na kako slavnost ali neznatno ugodno izjavljenje.

Budapeštansko vseučilišče je štelo l. 1891/92. vseh 3257 slušateljev, od teh je bilo 1586 rimsko-kat., 1033 izrael., 356 reform., 301 Avgsb. veroizpovedanja, 100 grško-pravosl., 75 grško-kat. Z drugimi besedami bilo je 42·6 kat., 31·8 izrael., 10·9 reform., 9·7 Avgsb ver., 3·1 pravosl. in 2·3 grško-kat. Torej poleg kat. največ hebrejskih slušateljev, potem pridejo protestantski (nad 20·0). Razmere po veroizpovedanju kažejo približno na razmere po narodnosti.

Nemški pevci v Bosni. Pevsko društvo avstr. železniških uradnikov je napravilo izlet v Bosno. Nemške novine popisujejo, kakó prijazno jih je povsod spreje-

malo naseljenje, in hvalijo preobrat, češ, da je prebivalstvo v obče na boljsem, zadovoljno. V Sarajevu jih je sprejelo ondotno nemško pevsko društvo. Iz tega se vidi, da nemštvo je zares napredovalo v okupovanih deželah, kjer snujejo uže nemška zabavna društva. Preobrat je tudi resničen, namreč pripravlja se po raznih potih naseljenje za zapadno kulturo. Slovanske novine, sosebno srbske novine, kažejo stvari v drugačni svetlobi, nego nemške in madjarske novine, v katere pišejo malo ne izključno Židje. Ti imajo doslej poleg pristno nemških nasebin največe dobičke v novih deželah. Pred okupacijo so židovski listi označevali slovansko naseljenje Bosne in Hercegovine kot barbarsko nižih stopinj; sedaj so jim pa ti barbarski narodi pohlevni in omikani, kakor da bi uživali na stoletja dobrote zapadne kulture. Srbski listi, tudi taki, ki izhajajo na Ogerskem, prepevajo drugačno pesem o teh dobrotah, nego se poje po židovskih listih.

Nemški glas proti nemškemu Schulvereinu. Dopisnik Opavske „Deutsche Wehr“ potrjuje izjave Brnskega škofa Bauer-ja kot popolnoma resnične in dostavlja, da nemški Sekulverein je uže davno na krivi poti (auf dem Holzwege). Kmalu po nastanku tega društva sem se preveril, pravi dopisnik, da društvo nima denarja za nemške šole, v tem ko je bilo za pripomoč („remuneracije za poučevanje v nemščini, kakor je zahteva naučni načrt“) češkimi učiteljem in za podporo čeških šol z nemškimi knjižnicami vedno obilo denarja.“ Potem nasvetuje, naj bi se Schulverein omejil na podpiranje zares nemških šol ob jezikovnih mejah, ker bi tudi nemški otroci napredovali v takih šolah. „Kakó se more vodstvo tega društva zagovarjati, da porablja težko nabrana društvena sredstva velik del na korist slovanskim otrokom?“

Nesreča v Příbramu, kakor so razkrili delavci pozneje, je nastala vsled tega, da je bil jeden delavec yrgel stenj (toht) svoje svetilnice v globino, ne da bi skrbel, da ugasne. S tem je konec vsakemu drugemu sumničanju in govoričenju. 5 je junakov, ki so žrtvovali življenje v rešitev drugih, ti so: Anton Pešek, Ant. Žlutický, Jos. Vondraška, Adolf Schöffel in Frant. Sláma. Doslej so našli 319 žrtev. Nesrečnih vdov je ostalo 286, sirot otrok pa 742. Nabirajo se darovi v podporo; cesar je dal 10.000 glđ. V obče povsod hvalijo po toliki nesreči vzorno vedenje slovanskega delavskega ljudstva v Příbramu.

Znamenje časa. O. A. Markov, urednik „Гал. Ручк“, pripoveduje v št. 125 svojega lista o avdijenciji pri c. kr. gališkem namestniku zastran tega, da je bil arestovan nezakonito. Namestnik po daljšem razgovarjanju je Markovu nasvetoval to-le: „Ako hočete v bodočnosti izogniti se taki neprijetnosti, ne obiskujte pravoslavnih slavnostij (торжествъ) in ako vam one ugajajo, preselite se v Rusijo, kakor so to storili drugi.“ Markov je na to odgovoril „благодарю“, (za-

hvaljujem se), se je poklonil in odšel. Ta opomnja namestnikova se mu je zdela v pogledu na zakone tako znamenita, da jo je priobčil v obče znanje.

Volitve na Hrvatskem. Naznanili smo zadnjič, da so izvoljeni malo ne samo madjaroni. Vlada je podelila tako „svobodo“, da je prišlo do tega, a židovski sluge, katerih je dovolj in preveč na Hrvatskem, pišejo tudi po zunanjih listih, na pr. v „Münch. Allg. Ztg.“, kakor da bi bil zares velik preobrat v mišljenju hrvatskega naroda, in hvalijo bana Hedervaryja, kakor da bi bil državnik prve vrste. Vidi se, da hočejo natvezavati fikcije, kakor na druge strani. S fikcijami hočejo vladati, potem pa se spogleduje svet, ko pride čas, da razkrije po vse druge slike o dejstvenih razmerah in položajih.

Madjarska svoboda se je pokazala gledé na romunsko deputacijo, ki je bila šla na Dunaj, v tem, da je načelniku te deputacije, odvetniku dr. Rattiu-ju množica kakih 3000 ljudij po več ur razbijala okna in mu posula malo ne dom, in da je on za silo ušel iz mesta. Žendarmerija je bila prisotna, pa je bila menda onemogla. Taki izgredi so se ponavljali tudi drugod, pri drugih deputatih. Nastaje pred svetom naravno vprašanje: Ali je imela deputacija razlogov za pritožbe ali ne? Ako jih ni imela, zakaj se boje javnosti, zakaj hujskajo množice proti odposlancem? Zunanji svet si pri vsem prikrivanju napravi svojo sodbo, in ta sodba pojde tudi tje, kamor so jo hoteli zaprečiti.

Kosta S. Protić, kraljevski namestnik (regent) v Srbiji, je umrl nagloma za srčno paralizo in je bil pokopan na državne stroške. Leta 1876 se je 2 krat odlikoval v turško-srbski vojni in je vsled tega dobil čast generala. Po ustavi bodeta do sestanka Skupštine vladala kraljevska namestnika: gg. Jovan Ristić in general Jovan Beli-Marković; Skupština izvoli 3. namestnika.

Francozi in Slovani vedno bolj sočustvujejo, odkar ste se politiški zblížali Francija in Rusija. Sočustvo se je pokazalo lani in letos tudi med francoskim in češkim narodom ob priliki češke razstave in sedanjih telovadskih slavnostij v Nancyju na Francoskem. Ker so češki Sokolci prijazno in navdušeno odgovarjali na francoska pozdravljenja v Nancyju in v Parizu, začeli so jih hudó ovajati židovski podkupljeni listi našega cesarstva. Ali češki Sokoli se ne boje takih ovaduštev, ker se zavedajo zakonitih mej, z druge strani pa tudi vidijo, da nemški turnerji in razna društva iz Velike Nemčije prihajajo v Avstro-Ogersko ravno takó, kakor nemška društva iz našega cesarstva v Veliko Nemčijo, in se to godi in ponavlja vsako leto večkrat, ne da bi se kdo izpodtikal nad tem. Od židovskih novin pa se slovanski narodi našega cesarstva ne bodo nikdar učili ne zvestobe, ne patrijotizma. Novine, katere so tekom let na stotisoč in milijone prijelē iz tujih fondov, in ki

molčé, kedar bi jim bilo treba govoriti v pravih avstro-ogerskih interesih, so uže davno zapravile pravo, poučevati druge narodnosti o patrijotizmu.

Slovenska pravna terminologija. Društvo „Pravnik“ je na kakih 40.000 listkov zbralo gradivo za pravne besede, in to gradivo uredi dr. Janko Babnik, c. kr. okr. sod. pristav v Logatecu, ki je dobil v ta namen na prošnjo društva „Pravnik“ od pravosodnega ministra odpust na 6 mesecev. List „Pravnik“ je tudi uže razpravljaj načela, po katerih je prirejati specijalno pravno terminologijo, kakor smo tudi mi uže poprej pričeli sosebno načela Bogišičeva, katerih se je držal poslednji pri črnogorskem Imovinskem zakoniku. Nadejamo se torej, da se slovenska pravna terminologija razbere in ustanovi povoljno.

Kristina Danilovna Alčevskaja je slavila 26. maja (n. št.) jubileum 30letnega delovanja učiteljskega v Charkovu. Slavna ta učiteljica, žena velikega obrtnika v Charkovu, je ustanovila nedeljsko šolo za ljudstvo, sama vodi in vzdržuje žensko šolo v Charkovu. Izdala je z drugimi učiteljicami zbornik „Что читать народу“, ki obseza poročilo o 1000 knjigah, katere bi ugajale preprostemu narodu ruskemu. Mnenje o knjigah je Alčevskaja z učiteljicami nabirala med narodom. Izšli so uže 3 zveski „Sbornika“.

Kralj Umberto je s kraljico obiskal v Potsdamu cesarja Viljema II. v iste dni, ko je bival Bismarck na Dunaju. Oba vladarja sta si izkazovala in izražala drug nasproti drugemu največje prijaznosti in prijateljstvo. Ital. zunanji minister Brin in grof Caprivi sta se pohajala in dolgo razgovarjala o najvažnejših evropskih vprašanjih ter neki dosegla med seboj popolno soglasje.

Knez Bismarck je bil od 20. t. m. nekaj dnij na Dunaju, kamor je prišel k ženitvi svojega starejega sina grofa Herberta s hčerjo grofov H o y o s, rodbine ogerske. Bismarck je prišel kakor triumfator; kajti v Berolinu, v Draždanih, po avstrijskih mestih, kjer je postajal vlak, napravljali so mu največje ovacije Nemci in Nemke. Na Dunaju so se nemški nacionalci, sosebno pa nemška dijaška društva, kar gnetli ob cestah in pred stanovanjem v notranjem mestu (Wallnerstr.) Prišlo je celó prvi večer pozno v noč do preprirov s policijo, in je poslednja morala rabiti naposled celó sabljo. Tudi so ob tej priliki zaprli nekaj ljudij. Drugi dan so sledile deputacije sosebno dijaških društev, katere so na domu pri Bismarcku pustile svoje karte. Akademsko nemško društvo mu je šlo prepevat pod okna, dijaki pa so prej in pozneje pred domom, kakor na ulicah, prepevali izključno nemške nacionalne pesmi, kakor „Wacht am Rhein“, „Deutschland über Alles“ itd. Bismarck je poudarjal uže na avstrijski meji na severu, potem ob raznih prilikah na Dunaju, da ste Velikonemčija in Avstro-Ogerska bližnji po krvi in sosedstvu, da je on sočustvoval vedno z Avstro-Ogersko, da se veseli zveze Nemčije z Avstro-Ogersko, da se nadeja, da ta

zveza ostane večna ali vsaj takó dolgo, dokler bode živ on in ti, ki ga pozdravljajo, in da se obe državi najdeti vedno zopet, tudi ko bi nastala kedaj kaká zmota. Dokler bode on živel, rekel je, bode vedno delal na ohranjenje te zveze. Pristavil je, da to zvezo je izvršil on, in sicer ne brez velikih naporov. Akad. društvom in dijakom je naglašal, da nemška nauka in nemška glasba je vezala v prošlosti in bode tudi v bodočnosti vezala vedno vse Nemce, naj si živé uže kjer koli.

Dunaj mu je ugajal takó, kakor nikdar poprej; hoče se večkrat vrniti, obečal je Dunajskemu županu.

Grof Kalnoky je bil Bismarcka obiskal; drugi naši državniki pa ne, če izvzamemo drž. svetnika Brauna, ki je pustil pri njem svojo karto. Od nemške diplomacije je prišla rodbino obiskat jedino soproga nemškega poslanika Reussa. Ruski diplomat Šuvalov pa je nalašč prišel k ženitvi, je napravil tudi francosko napitnico, in novine poročajo, da je sam car Aleksander III. naročil sporočiti Bismarcku in njegovemu sinu srčna voščila.

Opomniti je, da Bismarck je moral sam opominjati nekaj vsiljujočih se častilcev, naj bi se držali v mejah avstrijskega patrijotizma. Nemške liberalne novine so posvečevale Bismarcku po več člankov, na pr. „N. F. P.“ 3 zaporedoma, in so poročale obširno o vsakem koraku in vsaki besedi, ki jo je izustil Bismarck proti komu.

Ovacije, česčenje in dogodki ob tej priliki dajajo pomisljati; Slovanom so gotovo v pouk, in vprašati bodo mogli njih zastopniki: Kako pa se postopa ob slavnostih slovanskih? In spominjati bode treba nemške novine: Do kakih mej sega njih patrijotizem? Ali bodo še poučevale Slovane v lojalnosti? Po avstrijskih šolah krčijo poučevanje v zgodovini raznih slovanskih narodov; kaka je pa ona zgodovina, ki vzgaja tako mišljenje, kakoršno se je sedaj pojavljalo v nemških akad. društvih ob tej priliki?

Valuta. Po mnogostranskem razgovarjanju je sklenil odsek za valuto, da bode na obeh straneh novih kovanih denarjev primerno okrajšan latinski napis: „Franciscus Josephus I. D. G. Imperator Austriae, Rex Bohemiae, Galiciae, Illyriae etc. etc., Apostolicus rex Hungariae“. Prodril je tako predlog poslanca Eima in Borčiča, poslednji je dodal besedo „Illyriae“, katero je bil morda po pozabljenosti opustil Eim. Prodrli pa so od slovanske strani samo z 21 proti 18 glasom. Odsek za valuto ima zaporedoma seje, in Mladočehi se kažejo pri vseh vprašanjih strokovnjake. Tudi posl. prof. Suess govori na mnoge strani jako umestno. Meseca julija pridejo predloge o valuti v drž. zboru na vrsto.

Cirilo-Metodijski dar. Pred zaključkom lista smo zvedeli, da so Tržaški Slovenci povodom praznika svetih blagov stnikov pričeli nabirati prispevke za Cirilo-Metodijski dar v prosep družbe sv. Cirila in Metoda. Ta ukrep pozdravljamo seveda iskrenim veseljem ter izražamo željo, da bi vrle Tržacane posnemali rodoljubi

po vsem Slovenskem. Lepše bi pač ne mogli slaviti spomin svetih blagovestnikov, nego po oživotvorenju krasne te ideje.

Književnost.

Izvestja muzejskega društva za Kranjsko. Izdal društveni odbor. Drugi letnik. V Ljubljani 1892. Založilo društvo samo. Str. 160 vel. 8. Vsebina: Zgodovinski pobirki iz loškega okraja, dr. Fr. Kos. — Drobtinice iz furlanskih arhivov, nabral Ant. Koblar. — K zgodovini novomeški v 18. veku, sp. Jos. Apih. — Kopitar in Ranke, sp. Anton Kaspret. — Pasijonske igre na Kranjskem, sp. Ant. Koblar. — Sv. Križ vipavski, sp. S. Rutar. — Mali zapiski: Odkod pride ime Voklo (Hülben)? Spisal A. Koblar. — O zidanju cerngróbske cerkve, sp. A. Koblar. — Kraški podložniki rožáškega samostana l. 1060. sp. M. Sila. — Donesek slovanski slovstveni zgodovini 18. veka, sp. I. V. — Lepih raznih zgodovinskih prispevkov donaša tudi ta letnik. Sotrudniki so od kraja znani pisatelji in raziskovalci slovenske zgodovine. Več o vsebini tega „Izvestja“ sporočimo prilično.

„Vesna“, list slovenskih dejakov, je napredoval, posebnost od 3. do poslednjih dveh (5. in 6.) združenih števil. Oddelki „Glasnik“, „Vestnik“, „Književnost in umetnost“ polajajo raznih slovenske dijake, nekoliko pa tudi širše občinstvo zanimajočih poročil in tudi primernih pripomenj. Tudi drugi spisi so poučni, kakor n. pr. nadaljevanje Kogejevega spisa „O slovenskih prevodih iz ruščine“; Trésovega članka „Ljubljanske visoke šole“, itd. „Vesna“ bode po raznih zaprekah odslej redno izhajala, stoji pa do konca leta 1.50 gld., in se naročnina pošilja Drag. Hribarju v Celje. List, kakoršen je sedaj, zasluži podpore od slovenskih rojakov v obče, in mi ne želimo drugega, kakor da napreduje v sedanjem tiru!

Handrija Zejlerja zhrmadžene spisy Štworty (a posledni) zwjazk: Bajki. Spěwy. Prěložki. Hroněka Živjenjeběh basnika. Rozprawa wo wydaća. Zrjadował a wudal dr. Ernst Muka. Z nakladom serbskeje studowaceje mlodojće. Budyšin. Čišć Smolerjec knihćišćernje. 1892. Stran 479 w 8°. Placizna broš. ex. 4 hr. Kako da cenijo lužiški Srbi spise Handrija Zejlerja, razvidno je tudi iz tega, da jih je založila lužiškosrbska učeča se mladina.

Časopis Mačicy Serbskeje 1891. Redaktor Michal Hornik. Lětnik 44. Zešiwk II. Budyšin. W kommissiji E. Rühla. Strona 81—148. Plac 1 hr. 50 np. Obseza med drugim: Mythiske bytosće lužiskih Serbow. (Pokračowanje.) Napisal

Adolf Černy. — Deljno srbska rěčnica dr. E. Muki. Wozjewil M. Hornik. — Najprihodniše grammatiske tworby a wykóncy. Podál M. Hornik. — Mjezsobne zastupowanje samozynkow w hornjoserbšćinje. Podál M. Hornik.

Literarni Zprawodaj. Prěhled knih a časopisu, vydanych nákladem I. Ottv v Praze. Pod tem naslovom bode izhajalo po 2 krat na mesec poročilo o knjigah in časopisih, katere izdava velika češka firma I. Otto v Pragi. Dobivali ga bodo ti, kateri se zanimajo za književnost, brezplačno. Poročalo se bode tudi o starejih knjigah, ki se pozablajo na škodo obči stvari.

„Slovanski Svet“

izhaja 10. in 25. dne vsakega meseca, završuje s to št. prvo poluletje in stoji:

za celo leto	4 gld.
za pol leta	2 „
za četr leta	1 „

Za ljudske učitelje, učiteljice in dijake:

celoletno	3 gld. 60 kr.
poluletno	1 „ 80 „
četrletno	— 90 „

Posamične številke so po — 18 „

Novim naročnikom moremo postreči še z vsemi številkami tega leta. Prejšnje letnike pa oddajemo po znižanih cenah, povprek po 3 gld. letnik s poštnino vred, učiteljstvu in dijakom pa po 2 gld. 60 kr.

Nekateri naročniki so nam dolžni še od poprejšnjih let; te bi posebno prosili, da bi poravnali svoj dolg, da bi jih ne bilo treba opominjati po drugih potih.

Naši naročniki, kakor čitatelji v obče, so naobraženi ljudje; zato smo smatrali in smatramo, da se sami zavedajo dolžnosti nasproti upravništvu našega lista. Kdor ne mara ali ne more izpolnjevati te dolžnosti, naj blagovoli nam vsaj naznaniti to.

Pri našem upravništvu je dobiti še nekoliko odtisov 100 stranij vel. 8 obsezajoče knjižice: „Das Parteiwesen der Slaven in Böhmen“, katero je spisal znamenit mislilatelj, dejatelj in državnik, in vsebina katere je sedaj stalno aktualna ter poučna posebnost za slovanske politike. Dobiva se po 55 kr. s poštnino vred.

Levstikovega „Martina Krpana“ v ruskem prevodu razpošiljamo odtis po 18 kr. s poštnino vred, 5 odtisov pa po 85 kr.

Uredništvo posojuje tudi letos razne slovanske liste proti povročilu poštnine.

Izdatelj „Slovanskega Sveta“.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. za četr leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44